1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՅՈՒԼԻՍԻ № 164

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ԽՄԲԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Соломоновская ул., № 21.
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 5 ՌՈՒԲ.
Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած։
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խընդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։
1914 Թւի տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ն յունվարի 1915 թ. լրիւ վճարած կլինեն բաժանորդավճար 10 ռուբլին, ՁՐԻԱԲԱՐ կը ստանան հետեւեալ 2 գրքերից մէկն ու մէկը. «ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ 1865—1871 Թ.», «ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ» վրձինի։
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ
ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ
ՍՊԻՏԱԿԵՂԷՆ
ՍՊԻՏԱԿ ԵՒ ԳՈՒՆԱՒՈՐ
ԵՂԲ. ԱԼԾՎԱՆԳ
740. Տելէֆօն 4—77. 1—1

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

Մենք անդադար ստանում ենք զանազան հերքումներ, յաճախ մի քանի էջերից բաղկացած, ընդդէմ յօդուածների, որոնք տպագրվել են Թիֆլիսի մի այլ թերթում. Ստանում ենք նաև երկար հերքումներ դպրոցների հոգաբարձութիւններից, ուսուցչ. խմբերից և այլն։ Տպել այդ յօդուածները՝ մենք միանգամայն անկարող ենք։

1) Ուրիշ թերթերում տպված յօդուածների հերքումները պէտք է տպվեն համապատասխան թերթերում. ճիշդ է, մեզ հերքում ուղարկողները արդարանում են նրանով, թէ այդ թերթերը չեն տպում իրանց հերքումները, և դրանով ճշմարտութիւնը ստանկոտ է լինում. բայց չէ որ դրա համար կայ որոշ օրէնք, որի հիման վրա թերթը պարտաւոր է տեղ տալ իր էջերի մէջ հերքումներին. և եթէ թերթը չէ տպում, ապա շահագրգռված անձինք կարող են դիմել գրաքննչական ատեանին, որ կը ստիպէ թերթին տպել հերքումը։

2) Ներկայ րոպէին, երբ ընդհանուրի ուշադրութիւնը գրաւված է պատերազմով և «Մշակի» էջերը չեն բաւականանում նոյն իսկ պատերազմին վերաբերեալ բոլոր լուրերը հաղորդել, մենք անկարող ենք մասնաւոր հերքումներ կամ բացատրութիւններ տպել։

ԿՈՄԵԴԻԱՆ ՎԵՐՍԿՍՎՈՒՄ Է

Եթէ ճիշդ է «Баку» թերթի ստացած հեռագրական տեղեկութիւնը Կ. Պոլսից, թէ Բ. Դուռը, իմա Էնվէր-փաշան և Թալէաթ-բէյը վերացրել են Հայաստանի ընդհանուր-վերատեսուչների պաշտօնը, այսինքն ջնջել են այն պաշտօնը, որի համար հրաւիրված են Հօֆը և Վեստենենգը, ուրեմն Բ. Դուռը վերսկսում է իր նախկին կօմեդիան, որ այնքան անգամ նա խաղացել է եւրոպական դիպլոմատիայի գլխին։

Դրանով նա ջնջում է հայկական ռէֆօրմների ծրագիրը, այն կրճատված, յօշոտված, յապաւեալ ծրագիրը, որին հաւանութիւն էր տուել և Գերմանիան։

Մենք դեռ չենք կամենում հաւատ ընծայել այդ լուրի ճշդութեան, թէև Թիւրքիան մեզ շատ սիւրպրիզներ է տուել միշտ. բայց եթէ ճշդվի լուրը, կը նշանակէ, որ Թիւրքիան մտածել է, թէ Ռուսաստանը և Գերմանիան այժմ պատերազմի բռնված լինելով՝ ինքը կարող է անպատիժ կերպով ուրանալ իր կնիքը, հրաժարվել իր ստանձնած պարտականութիւններից։ Դրանով նա գուցէ մի հարիւրերորդ անգամ փայլուն ապացոյց է ներկայացնում այն անհերքելի իրողութեան, որ Թիւրքիան յարգել չը գիտէ միջազգային ակտերը, տուած խօսքը և յանձն առած պարտականութիւնները։

Սպասենք աւելի լրացուցիչ տեղեկութիւնների։

Հ. Առաքելեան

ՀԱՄԱԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿ

(Պաշտօնական)

Պետերբուրգ, 26 յուլիսի

Ողորմութեամբն Աստուծոյ Մենք, Նիկոլայ Երկրորդ, կայսր և Ինքնակալ համայն Ռուսիոյ, Թագաւոր Լեհաստանի, Մեծ Իշխան Ֆինլանդիայի և այլն, և այլն, և այլն, յայտարարում ենք մեր բոլոր հաւատարիմ հպատակներին։

Մի քանի օր առաջ Մեր հրովարտակով իրազեկ արինք Մենք ռուս ժողովրդին Գերմանիայի յայտարարած պատերազմի մասին։

Այժմ Աւստրօ-Ունգարիան, համաշխարհային վէճ ու խռովարկութեան առաջին դրդողը, որ ընդհանուր խաղաղութեան մէջ իր սուրը մերկացրեց թոյլ Սերբիայի դիմաց, պատռեց իր դիմակը և պատերազմ յայտարարեց՝ նրան քանիցս փրկած Ռուսաստանին։ Թշնամու ոյժերը կրկնապատկվում են։ Ընդդէմ Ռուսաստանի և ամբողջ սլաւօնականութեան խիտ շարքերով միացել են երկու գերմանական հզօր մեծ պետութիւնները. սակայն էլ աւելի կրկնապատիկ ոյժով աճում է նրանց հանդէպ խաղաղ ժողովուրդների արդար զայրոյթը և անխորտակելի հաստատակամութեամբ ոտքի կը կանգնէ թշնամու դէմ կուռի կոչված Ռուսաստանը, հաւատարիմ իր անցեալի փառաւոր պատգամներին։ Վկայ է Աստուած, որ ռազմական մտորումներն ու աշխարհային ունայն փառքը չէին բռնաւ, յանուն որոնց մենք զէնք բարձրացրինք, այլ, պաշտպանելով Աստուծոյ պաշտպանված մեր հայրենիքի արժանապատուութիւնն ու ապահովութիւնը, կռւում ենք ժողովուրդների արդար գործի համար այս պատերազմում մենք, և ոչ նրանք։ Մեզ հետ միասին ոտքի կանգնեցին մեր պանծալի դաշնակիցները, որոնք նոյնպէս հարկադրված էին դիմել զէնքի ոյժին, որպէսզի վերացնեն, վերջապէս, գերմանական մեծ պետութիւնների մշտական սպառնալիքը ընդհանուր խաղաղութեան ու հանգստութեան։

Թող օրհնէ Տէրը, մեր Ամենակարողը թէ մեր և թէ մեզ դաշնակից զէնքը, և թող ենէ ամբողջ Ռուսաստանը մարտական քաջագործութեան երկաթը ձեռքին ու խաչը սրտում։

Տրված է Պետերբուրգում, յուլիսի 26-ին 1914 թ., Մեր Թագաւորութեան 20-րդ տարում։

Իսկականի վրա Նորին Կայսերական Մեծութեան ձեռքով ստորագրված է՝

(Հ. Գ.) «ՆԻԿՈԼԱՅ»

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀՐԱՄԱՆ ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐԻՆ

Պետերբուրգ, 26 յուլիսի

Ի նկատի ունենալով պատերազմական ժամանակի հանգամանքները, հրամայում ենք.

1) Ներկայ թւից հաշւելով երկու ամիս ժամանակով դադարեցնել մուրհակների պրոտէստները և միջոցներ որոնել մինչև 1914 թ. յուլիսի 17-ը տրված մուրհակներով բոլոր պարտապաններից և վերոյիշեալ ժամանակամիջոցից յետոյ եղած ժամանակներով, որոնց վերաբերութեամբ դրամները յանձնելու կամ վճարման տեղը գտնվում է Վարշավայի, Կալիշի, Կէլեցի, Լոմժինի, Լիւբլինի, Պետրոկովսկիի, Պլօցկի, Ռադոմի, Սուվալկի, Սեդլեցի, Կիեվի, Վոլինի, Չէրնիգովի, Խոլմի, Խէրսոնի, Տաւրիկեան, Բէսարաբիայի, Պոդոլի, Վիլէնի, Կովէնի, Գրոդնայի, Մինսկի, Պետերբուրգի, Պսկովի, Նովգորոդի, Վիտեբսկի, Լիֆլեանդիայի, Էստլանդիայի, Կուրլեանդիայի և Օլոնեցկի նահանգներում։

2) Իրաւունք տալ ֆինանսների մինիստրին տարածելու 1-ին յօդուածում նշանակված պրոտէստի ընդհանուր կարգից շեղումները և մինչև այս տարվայ յուլիսի 17-ը տրված մուրհակներով առնումները, ըստ չափու հարկաւորութեան, նաև պետութեան միացած վայրերի վրա յընթացս միևնոյն երկու շաբաթ ժամանակամիջոցի։

3) Ներկայ յուլիսի 20-ին ֆինանսների մինիստրին տրված Բարձրագոյն հրամանի գործադրութիւնը համապատասխանօրէն տարածել Վարշավայի դատաստանական պալատի շրջանի և նահանգի և Խոլմի նահանգի վրա։

Իսկականի վրա Նորին Կայսերական Մեծութեան ձեռքով ստորագրված է՝

«ՆԻԿՈԼԱՅ»

Պետերհօֆ, 25 յուլիսի 1914 թ.
Ծչդեց՝ ֆինանսների մինիստր Բարկ։

(Հ. Գ.)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
25—27 յուլիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—(Պաշտօնական)։ Թագաւոր կայսրը Պետ. Խորհրդի և Դումայի անդամներին ընդունելու ժամանակ արտասանեց հետեւեալ խօսքերը.

Ողջունում եմ ձեզ ներկայ նշանակալի և յուզալի օրերին։ Գերմանիան, իսկ յետոյ Աւստրիան պատերազմ յայտարարեցին Ռուսաստանին։ Դէպի հայրենիքը տածած սիրոյ և դէպի Գահը ունեցած հպատակութեան հայրենասիրական զգացումների այն ահագին ոգևորութիւնը իբրև մրրիկ անցաւ մեր ողջ երկրով, Իմ, և, կարծեմ, ձեր աչքում էլ, ծառայում է գրաւական այն բանի, թէ մեր մեծ Մայր Ռուսաստանը Տիրոջ տնօրինած պատերազմը աջողութեամբ կը տանէ մինչև վերջը։ Սիրոյ և ամեն տեսակ զոհաբերութիւնների, մինչև անգամ կեանքի պատրաստակամութեան այդ միահամուռ միութեան մէջ Ես հնարաւորութիւն եմ տեսնում պահպանել իմ ոյժերը և հանգիստ ու զուարթ նայել ապագային։ Մենք ոչ միայն պաշտպանում ենք մեր պատիւը և արժանապատուութիւնը մեր հողի սահմաններում, այլ և կռւում ենք մեր արիւնակից և հաւատակից եղբայրներ՝ սլավօնների համար, և ներկայ րոպէին Ես ուրախութեամբ տեսնում եմ, որ սլավօնների միացումը կատարվում է նոյնպէս հաստատ և անքակտելի՝ ամբողջ Ռուսաստանի հետ։ Հաւատացած եմ, որ դուք բոլորդ, իւրաքանչիւրը իր տեղում, (կօգնեք?) տանելու Ինձ առաքված փորձութիւնը, և որ ամենքդ, սկսած Ինձանից, կը կատարեք ձեր պարտականութիւնը մինչև վերջը։ Մեծ է ռուս երկրի Աստուածը։

Թագաւոր կայսրի խօսքերից յետոյ լըսվեց ուժգին «ուռա»։

Երբ ամեն ինչ խաղաղվեց, ստատս-սեկրետար Գօլուբևը արտասանեց հետեւեալ ճառը.

«Ձերդ Կայսերական Մեծութիւն. Պետական Խորհուրդը արկանում է Ձեր առաջ, Մեծդ Արքայ, անսահման սիրով համակված ամենահաւատարիմ զգացմունքներ և ամենախոնարհ երախտագիտութիւն նրա համար, որ իրաւունք է տրվում օրէնսդրական հաստատութիւններին այժմ և եթ մասնակցել ծանր փորձութեան, որ, հակառակ Ձերդ Մեծութեան խաղաղասէր ջանքերին, վիճակվեց Ռուսաստանին երկու հարևան միապետութիւնների յայտարարած պատերազմի պատճառով։

«Սիրեցեալ Թագաւորի և Նրա պետութեան ազգաբնակութեան միութիւնը կրկնապատկում է Նրա ոյժը։ Մենք պատրաստ ենք ամեն տեսակ զոհաբերութիւնների՝ ռուսական մի անբաժան տէրութեան արժանաւորութիւնը և պատիւը պաշտպանելու համար և ջերմ աղօթքներ վերառաքելով առ Ամենակարող Տէր Աստուածը՝ մեր հայրենիքը պահպանելու համար, մենք արիաբար ու հանգիստ նայում ենք ապագային։

«Ռուսական պանծալի միութիւնը յաղթականօրէն վանելով թշնամիներին՝ թող փառքով պսակէ համայն Ռուսաստանի Ինքնակալ Պետին ի փառս և յերջանկութիւն թանգագին հայրենիքի։ Կեցցէ Նորին Կայսերական Մեծութիւն Թագաւոր Կայսր Նիկոլայ Ալէքսանդրովիչը»։

Յետոյ ճառ արտասանեց կամերհէր Րօձեանկօն.

«Ձերդ Կայսերական Մեծութիւն. Ցնծութեան ու հպարտութեան խորագոյն զգացմունքով ունկնդրեց ամբողջ Ռուսաստանը Ռուսաց Ցարի խօսքերին, որ Իր ժողովրդին կոչում էր Իր հետ միանալու հայրենիքին վիճակված ծանր փորձութիւնների դժուարին ժամում։ Թագաւոր, Ռուսաստանը գիտէ, որ Ձեր խոհն ու կամքը միշտ ուղղված էին շնորհելու երկրին հանգիստ գոյութեան ու խաղաղ աշխատանքի պայմաններ, որ Ձեր սիրապատ սիրտը հետամուտ էր հաստատուն խաղաղութեան յանուն Ձեր հպատակների՝ Ձեզ թանգագին կեանքի պահպանութեան։ Սակայն հասաւ ահարկու ժամը, և փոքրից մինչև մեծը ամենքը հասկացան պատմական դէպքերի նշանակութիւնը։ Սպառնալիք է յայտարարված պետութեան ամբողջութեանն ու բարեկեցութեանը, վիրաւորված է ժողովրդական պատիւը, իսկ ժողովրդական պատիւը մեզ համար կեանքից էլ թանգ է։ Ժամանակը եկել է ցոյց տալ բովանդակ աշխարհին, թէ ինչպէս ահարկու է իր թըշնամիներին ռուս ժողովուրդը, որ անխորտակելի պատով շրջապատել է իր Թագակիր Տիրոջը դէպի Երկնային Նախախնամութիւնը տածած կոյր հաւատով։

«Թագաւոր, հասել է ժամը յամառ կռւի յանուն պետական արժանապատուութեան պաշտպանութեան, յանուն ռուսական երկրի ամբողջութեան ու անձեռնմխելիութեան պաշտպանութեան, և մեզանից ոչ մէկի մէջ կասկած կայ՝ ոչ էլ տատանում։ Ձերդ Մեծութեան կամքով պետական կեանքի կոչված ժողովրդական ներկայացուցչութիւնը այժմ ներկայացել է Ձեզ Ռուսաստանի բոլոր շրջաններից, միացած մի, բոլորին շաղկապող մտքով, և յանձնարարել է ինձ ասել Ձեզ, Արքայ, որ Ձեր ժողովուրդը պատրաստ է կռւելու հայրենիքի պատուի և փառքի համար՝ առանց կարծիքների, հայեացքների ու համոզմունքների խտրութեան։ Պ. Դուման ռուս երկրի անունից հանգիստ ու հաստատակամ ասում է իր Ցարին. քաջալերվեցէք, Թագաւոր, ռուս ժողովուրդը Ձեզ հետ է և, ապաւինելով առ Աստուած, կանգ չի առնի և ոչ մի զոհաբերութեան առաջ, մինչև թշնամին չը ջարդվի և հայրենիքի արժանապատուութիւնը չապահովվի»։

Գօլուբևի և Րօձեանկօյի ճառերն ընդունվեցին բարձրագոյն «ուրայով» և ազգային օրհներգով։

Նորին Կայսերական Մեծութիւնը նորից դիմեց Պետական Խորհրդի և Դումայի անդամներին հետեւեալ խօսքերով.

Սրտագին շնորհակալութիւնս ձեզ, պարոններ, ձեր արտայայտած անկեղծ հայրենասիրական զգացմունքների համար, որոնց նկատմամբ Ես երբէք չեմ կասկածել և որոնք, իրապէս, գործադրվում են այսպիսի րոպէին։ Ամբողջ սրտից ցանկանում եմ ձեզ ամեն տեսակ աջողութիւն։ Մեզ հետ է Աստուած։

Թագաւոր Կայսրի խօսքերից յետոյ նորից լսվեցին հայրենասիրական արտայայտութիւններ։ Կայսրը գլուխ տուեց և շքախմբի ուղեկցութեամբ, «ուրա» աղաղակների ու ազգային օրհներգի ուղեկցութեամբ, մեկնեց։ Յետոյ Թագաւոր Կայսրը Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայեվիչի հետ միասին դիմեց Պետերհօֆ։ Ծովափին ժողոված ժողովուրդը խլացուցիչ «ուրայով» ճանապարհ ձգեց Նորին Մեծութիւնը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Ի նկատի ունենալով որ վստահելի վկաների ցուցմունքներից պարզված է, ի թիւս որոց նաև պալատական բժիշկ պրոֆ. Ֆէդօրովի, որ գերմանացիք գրաւել են ռուս ճանապարհորդների աւտօմօբիլները առանց վարձատրութիւն տալու, մեր զինուորական մինիստրութիւնը կարգադրեց ձրիաբար գրաւել բոլոր գերմանահպատակների և աւստրիահպատակների աւտօմօբիլները։ Այս միջոցը գործադրված է։

Գերմանական լրագիրների մեծ մասը փակված է։

ՄԻՆՍԿ.—Նահանգում ապրող չեխերը և սլօվակները միջնորդում են թոյլ տալ իրանց ռուսահպատակութիւն ընդունել։

ՄՈՍԿՎԱ.—Պետական Դումայի անդամ Չելնօկօվ յայտնեց զեմստվային ժողովում, որ ժողովրդական ներկայացուցիչները ողջունում են ազգային ոգու բարձրացումը և Թագաւորի՝ ժողովրդի հետ միացումը։ Մոսկվայի զեմստվօն յատկացրել է 500,000 ր. պատերազմի կարիքների համար, Սերգէյ Մօրօզօվը նոյնպէս 500,000 ռուբլի։

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶ.—Ղարանօղայի ժողովուրդը, ոգևորված հայրենասիրական զգացմունքներով, ռուսական զօրքին առաջարկել է իր ամենալաւ ձիերը և իրանց դրամագլխից պատերազմական կարիքների համար յատկացրել 20,000 ռուբլի։

Ի՞ՆՉ ԵՆ ԱՍՈՒՄ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԸ

(Պաշտօնական)

Պետերբուրգ, 26 յուլիսի

Կայսերական կառավարութեան հրատարակած Նարնջագոյն Գիրքը, ներկայ պատերազմի բանակցութիւնների վերաբերմամբ, իր մէջ բովանդակում է այս թւի յուլիսի 10-ից եղած դօկումենտները, այսինքն այն օրից, երբ Աւստրիան ուլտիմատում ներկայացրեց Սերբիային մինչև Աւստրօ-Ունգարիայի կողմից Սերբիային պատերազմ յայտարարելը, այսինքն մինչև յուլիսի 24-ը։ Հրատարակված դօկումենտներից միանգամայն պարզ երևում է, որ Ռուսաստանը մինչև վերջին րոպէն անկեղծօրէն ձգտում էր խաղաղութեան պահպանութեան։ Կայսերական կառավարութիւնը առաջուց դիմել է Վիեննայի կաբինետին, խնդրելով երկարաձգել Սերբիային ներկայացնելիք ուլտիմատումի ժամանակամիջոցը, որպէսզի հնարաւորութիւն տրվի պետութիւններին ըստ էութեան քննելու աւստրօ-ունգարական միջադէպի առարկան և բարեկամական ծառայութիւնների ճանապարհով մի խաղաղ ելք գտնելու։ Աւստրօ-Ունգարիան դրան պատասխանեց վճռական մերժումով։ Սկսեց Բելգրադի ռմբակոծութիւնը։ Չը նայած աւստրիական զօրքի զօրահաւաքին և Սերբիայի դէմ սկսած պատերազմական գործողութիւններին, Կայսերական կառավարութիւնը իր պատրաստակամութիւնը յայտնեց՝ Վիեննայի կաբինէտի հետ՝ անմիջական բանակցութիւններով վէճը խաղաղութեամբ հարթելու։ Դրան էլ հետևեց Աւստրիայի մերժումը։ Այնուհետև Ռուսաստանը համաձայնեց Անգլիայի առաջարկութեանը չորս պետութիւնների — Անգլիայի, Ֆրանսիայի, Գերմանիայի և Իտալիայի—կօնֆերենցիայով գործը հարթելու։ Գերմանիան հրաժարվեց մասնակցել առաջարկված կօնֆերենցիային։ Վերջին րոպէին, երբ Գերմանիան արդէն յայտնեց իր զօրահաւաքի մասին, ռուսական կառավարութիւնը համաձայնեց անգլիական երկրորդ առաջարկութեան, որը իր էութեամբ պէտք է ընդունվէր Աւստրիայի կողմից։ Սակայն հէնց նոյն օրը հետևեց գերմանական ուլտիմատումը և պատերազմի յայտարարութիւնը Ռուսաստանին։ Վճռելով մեզ պատերազմ յայտարարել այն ժամանակ, երբ պետութիւնների միջև բանակցութիւններ էին վարվում, Գերմանիան դրանով իր վրա վերցրեց պատասխանատուութիւնը ողջ քաղաքակիրթ աշխարհի առաջ։ Աւստրիայի (?) զօրահաւաքով Ռուսաստանը հարկադրված էր իր զօրքի մի մասը պատերազմական դրութեան մէջ դնել, բայց իսկոյն յայտնեց, որ ձեռնարկված քայլը ուղղված չէ Գերմանիայի դէմ։ Իսկ երբ Գերմանիան ուլտիմատում ներկայացրեց Ռուսաստանին, Կայսերական կառավարութիւնը չը վարանեց հրաժարվել եւրոպական հաշտութիւնը խախտողի պահանջները կատարելուց, խախտողի, որ ձգտում է իր հեգեմօնիան տեղծել Եւրոպայում, և ամուր դիմադրութիւն ցոյց տալ գերմանական ոտնձգութիւններին։ Հրատարակված դօկումենտներից այնուհետև հետևում է, որ Ֆրանսիան ու Անգլիան անփոփոխ հաստատութեամբ պաշտպանում էին մեր ձգտումը խաղաղութիւն պահպանել, և, չը նայած Գերմանիայի ոտնձգութիւններին, հաւատարիմ մնացին իրանց դաշնակցական և բարեկամական պարտականութիւններին։

(Հ. Գ.)

ԱՆԳԼԻԱՅՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
25 և 26 յուլիսի

ԼՕՆԴՕՆ.—Զօրահաւաքը կատարվում է զարմանալի կարգ ու կանոնով. Զէնքի են

կանչված 100,000 հոգի. անգլին խմբեր կամենում են կամաւորներ գրվել։ Զինւորական իշխանութեան տրամադրութեան տակ են դրվում մասնաւոր աւտոմոբիլներ, տակսոմոտորներ և ձիեր։ Տիրում է անօրինակ խանդավառութիւն։ Սօցիալիստների միտինգը պատերազմի դէմ, որ կազմել էր ածխահանքի բանւորների Զուլսի կոմիտէն, ցրեցին հէնց իրանք ածխահանքի բանւորները, որոնք ազգային հիմն էին երգում։ Պատերազմը խիստ ժողովրդական է։

Բանկնոտներ են բաց թողնված մի փունտանոց։ Առաւօտեան բանկերը բացվեցին։ Ֆինանսական դրութիւնը բարեյաջող է։ Ուտեստի մթերքների գները բարձրացել են։ Առաջին օրերին նկատված քաղցի երկիւղը չքանում է։ Ուտեստի մթերքների մատակարարման հարցը հոգում է կառավարչական ուտեստի մթերքներ վաճառող խոշոր ֆիրմաների ներկայացուցիչների միացեալ մասնաժողովը։

ԼՕՆԴՕՆ.—Համայնքների պալատում Ասկվիտը իր ճառում ի միջի այլոց ասաց հետեւալը. «Մեծ Բրիտանիան պատերազմ է մղում միջազգային պարտաւորութիւնը կատարելու և այն սկզբունքը պաշտպանելու համար, թէ փոքրիկ ազգութիւնները չեն կարող ջնջվել կամայականութեամբ։ Ոչ մի ազգութիւն հանդէս չէ եկել առաւել մաքուր խղճով և առաւել հաստատ համոզմունքներով, որ կռւում է սկզբունքի պաշտպանութեան համար, որը հանդիսանում է քաղաքակիրթ աշխարհի մահու և կենաց խնդիր»։ Այնուհետեւ Ասկվիտը ջերմ արտայայտութիւններով խօսեց գաղութների ցոյց տուած օգնութեան մասին։

ԼՕՆԴՕՆ.—Համայնքների պալատում Ասկվիտը Կիտչեների անունից առաջարկեց զօրաքանակը աւելացնել 50,000 մարդով (հաւանութիւն)։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

25—26 յուլիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Գլխաւոր շտաբը տեղեկութիւններ է ստացել, որ Լիէժի կռիւը շարունակվում է։ Յուլիսի 24-ի երեկոյեան բէլգիացիներին աջողվեց մի քանի ամրութիւններ յետ խլել։ Նրանց դրութիւնը լաւացել է։ Գերմանացիների գլխաւոր ոյժերը ուղղված են այն բանին, որ անցնեն Լիէժի և Նամիւրի միջև եղած Մաաս գետը։

ԲՐԻՒՍՍԷԼ.—Բէլգիական զօրախումբը յետ մղելով գերմանացիների յարձակումը՝ հետապնդեց նրանց այնպիսի եռանդով, որ ստիպված եղան անցնել գործողութեան սահմանը։

Առաւօտեան ժամը 3-ին սկսվեց գերմանացիների նոր յարձակումը, որ դեռ շարունակվում է։ Գերմանացիները յարձակում են գործում Շոտֆոնդինից մինչև Բոնվելի, Մաաս գետի աջ ափին եղած ամրութիւնների վրա և ռմբակոծում են Ֆլեմալլ ամրութիւնը, որ եռանդուն դիմադրութիւն է ցոյց տալիս։

Պարիզից հաղորդում են, որ Լիէժի դրութիւնը նոյնն է։ Բերդը դեռ ևս իշխում է ճանապարհների վրա։ Գերմանացիների կորուստը նշանաւոր է։ Բէլգիացիները խլել են 27 թնդանօթ։

ԼԻԷԺ.—Ամրութիւնները շարունակում են պաշտպանվել զարմանալի արիութեամբ։ 40,000 բէլգիացիների դէմ ճակատամարտում են գերմանական մի քանի կորպուսներ։ Գերմանացիները կորցրել են մի քանի հազար մարդ։ Այդպիսով մինչև այժմ շարունակվում է ճակատամարտը բէլգիացիների համար բարեյաջող։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Գլխաւոր շտաբի ստացած տեղեկութեան համաձայն, գերմանական զօրքերը, որ պաշարել են Լիէժը, ժամանակաւոր դադար են խնդրել բէլգիացիներից իրանց բազմաթիւ վիրաւորները և սպանվածները հաւաքելու և դուրս տանելու։ Բէլգիացիները հաւանօրէն կը համաձայնեն։ Անձնատուր լինելու առաջարկութեանը Լիէժի կոմենդանտը վճռական մերժումով է պատասխանել։ Բէլգիական զօրքը մաքրել է Մաասգետի գիծը, սակայն ամրութիւնները մնացել են բէլգիացիների ձեռքին։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ.—Վոլֆի գործակալութիւնը հաղորդում է, որ Լիէժի բերդը վերցվել է գերմանացիների կողմից։

ԼՕՆԴՕՆ. — Րէյտէրի գործակալութեան տեղեկութիւնների համաձայն, Լիէժում և Նամիւրում գարնիզոնները 30,000 մարդուց են կազմված։ Բէլգիական թագաւորը գտնվում է Լիւվէնում և գլուխ է կանգնած 125,000 հոգուց բաղկացած զօրքի։

ԲՐԻՒՍՍԷԼ.—Գերմանացիները խնդրեցին պատերազմական գործողութիւնները դադարեցնել 24 ժամով։ Լիէժը գրաւել են գերմանացիները։ Վերջիններս խոստովանում են, որ իրանք կորցրել են 15—20,000 հոգի։

ՋԻԲՐԱԼՏԱՐ. — Անգլիական նաւատորմը բռնեց գերմանական 50 շոգենաւ։

ՆՕՄԻՆԻ.—Ֆրանսիական հեծելազօրը բռնեց գերմանական մի պահակախումբ, որ յայտնեց, թէ 2 օր է՝ ոչինչ չէ կերել։

Ֆրանսիական գնդակացիր հետևակները գերմանական մի պահակախմբի յանկարծակիի բերին. 7 հոգի սպանվեցին, որոնց թւում և մի օֆիցեր։ Մնացածները փախան։

ԼՕԶ.—Հաղորդում են գերմանական զինւորական իշխանութիւնների վրդովեցուցիչ վարմունքի մասին, որ նրանք գործ են դրել գրաւած Կալիշի բնակչութեան վրա։ Բնակիչներին արգելված է ամեն տեսակ հաղորդակցութիւն ունենալ շրջակայ վայրերի հետ։ Փակված են բոլոր ճաշարաններն ու հիւրանոցները, բացառութեամբ մէկի, որտեղ իջել է գերմանական զօրամասի պետը։ Գերմանական լէյտենանտի այն պրովօկատորական արարքը, որ նա քար է գցել իրանց զօրամասի մէջ, գերմանական իշխանութիւնները համարել են, թէ գերմանական զօրքի վրա կրակ են բացել բնակիչները և դրա համար քաղաքից պահանջում են 50,000 ռ. տուգանք։ Հրացանազարկ են արված նշանազգեստներով փողոց դուրս եկած մագիստրատի ծառայողները, գանձապահը և մի պահակ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. — Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ յուլիսի 23-ին, առաւօտեան ժ. 6-ին, պատերազմի յայտարարութիւնից 12 ժամ առաջ, աւստրիացիները Վոլոչիսկի մօտ կրակ են բացել մեր պահակների վրա և պայթեցրել են Զբրուչ սահմանային գետի կամուրջի սիւները, որ ձգված է, բայց սահմանը չանցան։ Տարնօրպոլում, Ցեխանօվում և Սատանօվում սկսվեց հրացանաձգութիւն։ Մեր խուզարկու խմբերը, որոնք մօտեցել էին Սոլդաուին, ենթարկվել են ռմբակոծութեան։ Իլլօվո և Նարժիմ կայարանները հրդեհվեցին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Հաղորդում են, որ ռումինական սահմանում աւստրիական զօրամասը անցել է ռուսական սահմանը և հրդեհել է մեր գիւղերը։

ԲԷԼԳՐԱԴ.—Օբրենովցի մօտերքը, Սավայի վրա,—աւստրիական թնդանօթաձիգները կրակ բացին սերբիական զօրքերի վրա։ Սերբիական հրետանին շուտով լռեցրեց թշնամու հրետանին։ Սերբիական զօրքերը ոգևորված են։

ՆԻՇ.—Երեկոյեան ժամը 6-ին աւստրիացիները նորից 24 թնդանօթով ռմբակոծեցին Բէլգրադը։ Կարագեօրգիի փողոցում ընկել է 30 ռումբից աւելի. մի շարք տներ վնասված են։ Թշնամին կրակում է 10 կիլոմետր հեռաւորութիւնից։

«Պրես-բիւրօն» հաղորդում է, թէ սերբերը, որ Իգօյի մօտ անցել էին սահմանը, հետևեցին աւստրիացիներին և նրանց յետ քշեցին։ Աւստրիացիները կորցրին մի օֆիցեր, մի ունտէր-օֆիցեր և 20 զինւոր և նահանջեցին դէպի Վիշեգրադ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Բէլգիացիների կարծիքը գերմանական թնդանօթաձիգների գործողութեան մասին տարբերվում է, բայց հետևոտն գնդի հրացանաձգութիւնը բէլգիացիները համարում են վատ։ Գերմանացիները յարձակում են գործում խիտ խմբերով, որով և բացատրվում են նրանց խոշոր կորուստները։

Բէլգիացիները ապացուցանում են, որ Լիէժի կռւում թշնամին հրաժարվեց սուինային կռւից։

Գլխաւոր շտաբի վարչութիւնը հաղորդում է, որ երկու օրվայ ընդհարման ժամանակ Էյդկունէնի մօտ գերմանացիները կորցրել են 100 հոգի սպանված, որոնց թւում և մի օֆիցերի, և գերի են թողել 6 հոգու։ Վիրաւորվածների մի նշանաւոր թիւ գերմանացիները տեղափոխել են երկաթուղով։

Գերմանական բրիգադան Էյդկունէնի դիմաց հրաժարվեց մեր հեծելազնդի հետ ընդհարվելուց և, մեր թնդանօթաձիգների կրակի ուղեկցութեամբ, թաքնվեց Ստալուպէնենում։

1-ին գվարդիական դիվիզիայի հրամանատար կրօնպրինցը գտնվում է Էլզաս-Լոտարինգիայում։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

25—26 յուլիսի

ՊԱՐԻԶ.—Զինւորական մինիստրութիւնը հաստատում է, որ Գերմանիան խախտել է Հոլլանդիայի չէզոքութիւնը։

ՊԱՐԻԶ.—Բերլինի ֆրանսիական դեսպանը ժամանեց Կոպենհագէն։ Նրա գնացքը կանգնեցվեց Մեկլենբուրգի մօտ՝ գնացքին ուղեկցող գերմանական մայորի կողմից, որ պահանջեց 3600 մարկ տալ ճանապարհը դէպի Դանիայի սահմանը շարունակելու համար։ Այն սալօն-վագօնը, որ դրվեց Պարիզի գերմանական դեսպանի տրամադրութեան տակ Պարիզից մեկնելու համար, դեռ Ֆրանսիա չէ վերադարձել։

ՑԷՏԻՆԻԷ.—Չորեքշաբթի, ժամը 6-ին, Չեռնոգորիան կտրեց իր դիպլոմատիական յարաբերութիւնները Աւստրիայի հետ, պատճառաբանելով Աւստրիայի՝ Սերբիայի վրա գործած յարձակումով, աւստրիական արտակարգ միջոցներով չեռնոգորական սահմանում և Գերմանիայի՝ Ռուսաստանին պատերազմ յայտարարելով։ Աւստրօ-ունգարական դեսպանը դեսպանատան պաշտօնեաների հետ մեկնեց Ցէտինիէից։

ՆԻՇ. — «Պրես-բիւրօյի» ասելով, սերբիական զօրահաւաքը կատարվել է օրինակելի կարգով. 80%-ից աւելի պահեստիներ հաւաքվել են հէնց առաջին օրը։ Զօրահաւաքը և զօրքերի կենտրոնացումը կատարվեց ընդհանուր խանդավառութեամբ։

Սերբերի և չեռնոգորցիների խանդավառութիւնը աճում է մանաւանդ այն մտքից, որ նրանք կռւում են ռուսների, ֆրանսիացիների և անգլիացիների հետ միացած։ Սերբիայի և Չեռնոգորիայի բոլոր քաղաքներում ցոյցեր են լինում ի պատիւ Ռուսաստանի, Ֆրանսիայի և Անգլիայի։

ԱԼՃԵԶԻՐԱՍ.—Ջիբրալտարի բրիտանական օֆիցերը սպանական զօրաբաժնի հրամանատարին յանձնեց մի գաղտնի նամակ, որ, ինչպէս ենթադրում են, բովանդակում է յայտարարութիւն՝ Սպանիայի չէզոքութեան մասին։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ.—Բրաունշվէյգից հաղորդում են, որ բրաունշվէյգի դուքսը գնացել է պատերազմի դաշտը, կառավարութիւնը յանձնելով դքսուհուն։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Զօրահաւաքը կատարված է խաղաղ։ Կանչվողները ներկայանում են ինքնակամ։ Զինւորական մինիստրութիւնը միջոցներ է ձեռք առել՝ երկրի ամրութիւնները պահպանելու։

ՀՌՕՄ.—Մինիստր-նախագահը առաջարկել է գաւառապետներին՝ խստութեամբ պահպանել չէզոքութեան պարտաւորութիւնները։

ՏՕԿԻՕ.—Ամբոխը համակրական ցոյց կազմեց՝ Իոկոհամայում ռուսաց հիւպատոսարանի առջև և երգեց ռուսական հիմնը։

ՊԵԿԻՆ. — Չինաստանը չէզոքութիւն է յայտարարել։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

◆ Խուզարկութիւնները և ձերբակալումները Բոսնիայում, Հերցեգովինայում և Դալմացիայում շարունակվում են։ Անասունները և գոյքերը յարքունիս են գրաւած։ Եկեղեցիները և ազգային հիմնարկութիւնները զինւորական նպատակների են վերածված։

◆ Կիէվում աւստրիական հիւպատոսարանում խուզարկութիւն կատարելուց յետոյ ձերբակալվեց հիւպատոս Կլարուսը և հիւպատոսարանի ողջ կազմը։

◆ «Рѣчь»-ը հաղորդում է, որ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Կասսօն և Պետական Խորհրդի անդամ Շրէյբեր հեռագրում են Ստոկհոլմից, որ նրանք Գերմանիայում բռնված ժամանակ ենթարկվել են վիրաւորանքների և ծեծի։

◆ «День»-ի ասելով՝ Լ. Տոլստոյի դուստր կոմսուհի Ալեքսանդրա Տոլստոյան քրոջ հետ միասին գնում է պատերազմ՝ Կարմիր Խաչի ընկերութեան ծառայելու համար։

◆ Գերմանական զինւորները, որ գերի են բռնվել բէլգիացիների կողմից, վկայում են գերմանական ինտենդանտութեան վատ կազմակերպութեան մասին։ Գերմանական զինւորները արդէն քաղցի մէջ են։

◆ «Р. Сл.»-ին հաղորդում են, որ Վիլնօ են բերված գերմանական զօրքի 300 զինւոր ու օֆիցեր, որոնք գերվել են Էյդկունէնի մօտ։ Նրանց ուղարկում են Ռուսաստանի խորքը։

◆ Գերմանական բանւորները և այն սօցիալ-դեմօկրատները, որ զէնքի են կանչվել, ուղարկվել են ռուսական սահմանը, մտցնելու այն զօրաբանակի մէջ, որը յայտնի է իր պահպանողականութեամբ։

◆ Բ. Դուռը եռանդուն կերպով պատերազմական պատրաստութիւններ է տեսնում։ Թիւրքաց զօրքերի հրամանատար է նշանակված Էնվէր փաշան. առաջին կորպուսի հրամանատար՝ Տամբերգ, երկրորդ կորպուսին՝ Ջեմալ-բէյ։

◆ Կ. Պոլսից հաղորդում են, որ մինիստրների շտապ նիստում քննվեց Թիւրքիայի բռնելիք դիրքը եւրոպական պատերազմի մէջ։ Էնվէր փաշան արտայայտվեց եռապետեան դաշնակցութեանը միանալու և Ռուսաստանին պատերազմ յայտարարելու օգտին։ Միւս մինիստրները հակառակեցին, պնդելով չէզոքութիւն պահպանելու վրա։

◆ «Бирж. Вѣд.»-ին հեռագրում են, որ Մեծ Իշխան Կոնստանտին Կոնստանտինովիչ մեծ դժուարութիւններով է կարողացել հասնել Ռուսաստան։

◆ Լուրերի համաձայն՝ Ռուսաստանը պահանջում է Թիւրքիայից դադարեցնել իր զօրահաւաքը։

◆ Ելենովկա գիւղից մեզ հեռագրում են. «Զէնքի կանչված երկրապահ զինւորների մեծ խմբեր գալիս են Սեւանայ վանքը, համբուրելու սուրբ նշխարները, և խնդրում են վանահօրը մաղթանք կատարել հայրենիքի պաշտպանների համար ու «Կեցցէ մեր հայրենիքը, Աստուած պահպան մեզ» աղաղակներով հեռանում են Սեւանայ վանքից։ Երկրապահ զինւորների այդ զուարթ դէմքերը և ոգևորութիւնը ուրախացնում է ամենքին»։

◆ Ինչպէս հաղորդում է «Нов. Вр.»-ն, զինւորական իշխանութիւնների կարգադրութեամբ՝ այն գերմանահպատակները և աւստրահպատակները, որոնք աշխատում են զինւորական պատւէրներ կատարող և մթերքներ պատրաստող գործարաններում, պէտք է անյապաղ արձակվեն պաշտօններից. մնացածները, որոնք խաղաղ աշխատում են, ինչպէս նաև կանայք և երեխաները, մնալու և վայելելու են օրէնքի հովանաւորութիւնը։

◆ Հեղինակաւոր աղբիւրներից տեղեկացնում են, որ գերմանական զինւորական վարչութիւնը Արեւելեան Պրուսիայում՝ Վիսլայի այն կողմը՝ կենտրոնացրել է ուտեստեղէն, որ կը բաւէ մօտ 50 միլիոն բաժնի (պօրցիա) համար։

◆ Ֆինլանդական կայարանում խուզարկութիւնից յետոյ ձերբակալել են գերմանական հիւպատոս Լէրխէնֆէլդին։

◆ Թիւրք դիւանագէտները յայտնում են, թէ իբր Թիւրքիան ագրեսիվ նպատակներ չունի Ռուսաստանի վերաբերմամբ։

◆ «Рѣчь»-ի ասելով, Բարձրագոյնս թոյլատրված է Պետ. Դումայի անդամներին գնալ գործող բանակը՝ պահպանելով պատգամաւորական լիազօրութիւնները։

◆ Րիգայից և շրջակայքից աքսորվելու են բոլոր գերմանահպատակները և աւստրիահպատակները, թւով 15,000 հոգի։

◆ Տեղեկացնում են, որ գերմանացիք անագին զօրքեր են կենտրոնացնում Բէլգիայում՝ ուղղակի Պարիզի վրա արշաւելու մտադրութեամբ։

◆ Մայրաքաղաքի լրագիրները տալիս են մանրամասնութիւններ յուլիսի 26-ի պատմական օրվայ մասին, երբ Պետ. Դումայի և Խորհրդի անդամներն արժանացան Բարձրագոյն ընդունելութեան։ Այդ նշանաւոր օրը փառաւոր դաս կը լինի Ռուսաստանի բոլոր թշնամիների համար, որոնք յոյս էին դնում ռուսական կրամոլայի և այլազգիների վրա։ Պետ. Դումայում տիրող խանդավառութիւնը աննկարագրելի է, ինչպէս նաև Խորհրդի մէջ։ Ամենքը միաբերան մատնանշում են, որ այժմ չը կայ լատիշ, լեհ, հրէայ, հայ, վրացի, աջակողմեան կամ ձախակողմեան, կայ միայն մի ժողովուրդ, որ հերոսաբար կը պաշտպանէ մեծ հայրենիքը՝ Ռուսաստանին։ Ոգևորութիւնը այն աստիճան էր բարձրագոյն ընդունելութիւնից յետոյ, որ Պուրիշկէվիչը պատգամաւոր Կալուգինի միջոցով ծանօթացաւ Միլիւկովի հետ, սեղմելով փոխադարձաբար ձեռքերը։ Մարկով 2-րդը մօտեցաւ Միլիւկովին և, մեկնելով ձեռքը, ասաց. «Այժմ մենք հող ունենք միասին գործելու»։ Պետ. Դումայի և Խորհրդի անդամները հանգանակութիւն են սկսել յօգուտ վիրաւորների։ Պետ. Խորհրդում, ուր ծափահարութիւն ընդունված չէ, բուռն ծափահարութեամբ և «բրաւօ» բացագանչութիւններով ընդունվեց լեհերի և Պրիբալտիկ երկրի ներկայացուցիչների յայտարարութիւնը, թէ նրանք այժմ կը գործեն ռուսների հետ միասին։

◆ Յայտնում են, որ գերմանական ամառանոցներում բռնված են Պետական Դումայի անդամներ Րոդիչեվ և Աջեմեան։

◆ Վիէննայում ձերբակալված է «Н. Вр.»-ի թղթակից Եանչևեցկի։ Աւստրիացիները նրան մեղադրում են մի շարք բաների մէջ։

◆ Պետերբուրգում, գերմանական դեսպանատան աւերման ժամանակ ցոյցարարներից ձերբակալվել են 70 հոգի. ըստ իրանց յանցանքի՝ նրանք ենթարկվելու են խիստ պատիժների։

◆ Մի իրազեկ դիւանագէտ յայտնել է մամուլի ներկայացուցիչներին, որ Ռուսաստանը կը մերժի ամերիկական Միացեալ Պետութիւնների առաջարկը միջնորդութեան մասին։

◆ Ինչպէս յայտնում են, աւստրիացիները ռուսական սահմանում կենտրոնացրել են 11 հեծեալ զօրախմբեր։ Ենթադրում են, որ մօտ օրերս աւստրիացիները լուրջ գործողութիւններ կը սկսեն։

◆ Հաղորդում են, որ աւստրիացիները Բոսնիայի հարաւում նահանջելով՝ այրում են գիւղերը իրանց ետևից։

◆ Պետերբուրգից հաղորդում են, որ գտնվել է գերմանական դեսպանատան ռուսական թարգման Կատների քայքայված դիակը։ Կատները իր բնակարանից դուրս է գրվել այն օրը, երբ գերմանական դեսպանատունը մեկնում էր արտասահման. «Веч. Вр.»-ն ասում է որ Կատները շատ բան գիտէր և կարող էր՝ գերմանացիների համար ոչ ցանկալի մերկացումներ անել։

◆ Անգլիացիների բռնած թիւրքական «Օսմանիէ» նաւը Թիւրքիային կը վերադարձվի պատերազմից յետոյ։

◆ Գերմանական կառավարութիւնը դիմել է Նիդերլանդիային մի ուլտիմատումով, որով պահանջում է, որ նիդերլանդները անգլիական դեսանտներ չը թողնեն Ֆլիսինգէնի ամրոցի մօտով։

◆ Կրօնշտադի պաշտօնական «Котлинъ» թերթը յայտնում է, որ Ֆինլանդիայում բռնվել և պատերազմական ժամանակի օրէնքի համաձայն պատժի է ենթարկվել մի լրտես, որը, ինչպէս երևաց, աւստրիական օֆիցեր էր։

◆ Այն կոմսուհին, որի մասին հաղորդվեց, որ յարաբերութիւններ է ունեցել Պոտսդամի հետ, կախված է։ Ձերբակալված է նրան մօտ մի անձնաւորութիւն։

◆ Լուրերի համաձայն, չեխական պատգամաւոր Կրամարժը սպանվել է աւստրիացիների կողմից նրա համար, որ պրօպագանդ է մղել ընդդէմ պատերազմի։

◆ Գերմանական նաւատորմը, որ գնում է Սպիտակ ծովը, սպառնում է Սոլովեցկի վանքին։

◆ Գերմանիան պատերազմի համար յատկացրել է հինգ միլիարդ մարկ։

◆ Պետերբուրգում ոստիկանութիւնը կանչել է գերմանահպատակներին և աւստրիահպատակներին և նրանցից շատերին առաջարկել է հեռանալ քաղաքից։

◆ Եկատերինբուրգում, մաղթանքից յետոյ, մոլլան կոչ արաւ մուսուլմաններին արիւնով և միջոցներով օգնել Ռուսաստանին։

◆ Հրէաները հսկայական ցոյց կազմեցին։

◆ Բուխարեստից յայտնում են, որ եթէ Թիւրքիան Սև ծովը դուրս գայ, այն ժամանակ Ռումինիան պատերազմ կը յայտարարի Թիւրքիային։ Ռումինական նաւատորմը զէնքի է կանչված։

◆ Երկու օրվայ ժամանակով Րիգայից արտաքսվում են 15,000 գերմանահպատակներ։

◆ Կոպենհագէնից հաղորդում են, որ ֆրանսիական և անգլիական էսկադրաները միացել են Ֆլիսինգէնի մօտ։ Այժմ դաշնակից նաւատորմը իշխում է ողջ ծովափում՝ Ջիբրալտարից մինչև Կալէ։

◆ Նիդերլանդները վերջացրել են զօրահաւաքը։ Գերմանական զօրքերի խուժելու դէպքում բաց են արվելու բոլոր ջրանցքների բերանները և հեղեղելու այն հողը, որ կը գրաւեն գերմանացիները։

◆ Շվէդական կառավարութիւնը բողոքել է գերմանացիների դէմ, որ նրանք ականներ են դրել Բելտի մօտ և փորձ են արել կաբելները կտրելու, որ Շվէդիան միացնում է երկրի հետ։ Շվէդիան սպառնում է իր չէզոքութիւնը պահպանել զէնքով և իր զօրքն ու նաւատորմը սպառազինում է Գերմանիայի դէմ։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ԶՕՐԱԲԱՆԱԿՆԵՐԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՆԵՐԸ

Գերմանական զօրքի աւագ զօրահրամատարներն են (ըստ 1913 թ. տւեալների).

1-ին զօրաբ. հրամ. գեն. Ֆրիդրիխ-Լէօպոլդ, պրուսական պրինց։

3-րդ զօրաբ. հր. գեն. Ֆ. Բիւլօվ։

4-րդ զօրաբ. հր. գեն. ֆէլդմարշալ Լէօպոլդ, բաւարական պրինց։

5-րդ զօր. հր. Ֆրիդրիխ II, Բադէնի մեծ դուքս։

6-րդ զօր. հր. գեն. Ֆէլդ. ֆօն-դէր-Գոլց։

7-րդ զօր. հր. գեն. Ֆ. Էյխօրն։

Հեծելազօրի գեներալ-պետերն են ֆօն-դէր Մարվից, գեն. Լաուդէր և գեն. Մաւդրա։

—

Աւստրիական աչքի ընկնող զօրահրամանատարներն են գեն.-շտաբի պետ ֆօն-Գեցէնդորֆ, զինւորական մինիստր Կրօբատին, զինւորական դիւանապետ գեն. Բոլֆրաս, որի ազդեցութիւնը ծերունի կայսրի վրա շատ մեծ է, Բոսնիայի և Հերցեգովինայի կառավարիչ գեն. Պոտիորէկ, գեներալներ Բէմ-Էրմոլի, Բրադէրման, Ֆրանկ, Աուֆէնբէրգ (զինւոր. նախկին մինիստր), Շէմուա, Դանկլ, Ապպէլ և Վենցէլ-Վուրմ։

ԿՌՒՈՂ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱԲՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Պատմութիւնը չէ յիշում այնպիսի հսկայական պատերազմ, ինչպիսին ներկայումս Եւրոպային ընդգրկած պատերազմն է։ Ամենահոծ խառնիճաղանճ խմբերը, որոնք աւերածութեամբ անցան հեռու արեւելքից մինչև Ատլանտեան ծովափը, ամենամեծ զօրաբանակները, որ ժողովեցին Նապոլէօնը և նրա հակառակորդները, ոչնչութիւն են թւում համեմատած այն թւերի հետ, որ կարող են ստացվել այժմեան պատերազմի համար պատրաստված զօրքերի թւից։ Իսկ ահաւոր ընդհարումների մէջ անմիջապէս շահագրգռված մարդկանց թիւը հասնում է հարիւրաւոր միլիոնների։

Վերջին վիճակագրութիւնները հաղորդում են հետեւեալ թւերը այն երկրների ազգաբնակութեան մասին, որոնք այս րոպէիս պատերազմում են։

Աւստրիայի ազգաբնակութիւնը 1910 թ. կազմում էր 28,571,934 մարդ, Ունգարիային—20,880,487, Բոսնիա-Հերցեգովինային—1,931,802։ Այդպիսով միապետութեան մէջ ընդամենը կայ այժմ 51,4 միլիօն մարդ։

Գերմանիայի ազգաբնակութիւնն է, ըստ 1910 թ. վիճակագրութեան, 65 միլիօն։

Ֆրանսիայի ազգաբնակութիւնը 1911 թ. կազմում էր 40 միլիօն։

Ռուսաստանի ազգաբնակութիւնը ներկայումս 160 միլիօնից պակաս չէ։

Մեծ Բրիտանիայի ազգաբնակութիւնը (Անգլիա, Շոտլանդիա և Իռլանդիա) հասնում է 45 միլիօնի։

Այստեղ չենք բերում ներկայ պատերազմում իրան չէզոք յայտարարած Իտալիայի ազգաբնակութեան թիւը՝ 35 միլիօն, ինչպէս նաև Բէլգիայի, Շվէդիայի և այլ փոքր պետութիւնների ազգաբնակութիւնների թիւը։

Անկասկած՝ պատկերը աւելի ահարկու կը դառնայ, երբ ակտիվ գործողութիւններ ըսկսեն նաև Ճապոնիան և Թիւրքիան, մանաւանդ վերջինը, որի կողմից պատերազմ յայտարարելը համարվում է հաւանական։

ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԱՍԻՆ

«Evening Post» ասում է, որ ընդհանուր եւրոպական պատերազմը կը գցի Եւրոպայի առևտրա-արդիւնաբերական և ֆինանսական հեգեմոնիան։

Նոյն միտքն է յայտնում և «Sun» թերթը, միաժամանակ ցոյց տալով այն նոր հեռանկարները, որոնք բացվում են Հիւսիսային-Ամերիկայի առջև։

«Եւրոպական ֆինանսների և առևտրի ճգնաժամը,—նկատում է թերթը,—ճանապարհ կը բացի այն բոլոր ազգերի համար,

որոնց ույժերը չեն թուլացել պատերազմով։ Միացեալ-Նահանգների քաղաքացիական կռւից յետոյ, ամերիկացիների ույժը նուաճման մէջ կորաւ, իսկ եւրոպական պատերազմի շնորհիւ նա կարող է նորից վերածնուել։ Նրա վերածնութեանը կը նպաստի նոյնպէս Պանամայի ջրանցքի մօտակայ բացումը և երկրի բանկային սիստեմի վերակազմութիւնը։ Միացեալ-Նահանգները ուրիշ կողմերով էլ կարող են օգուտ քաղել եւրոպական պատերազմից։ Ի միջի այլոց գեղեցիկ առիթ է հանդիսանում երկիրը ազատել այն պարտքերից, որ նա պարտ է Եւրոպային, և որը տէր է մեծ քանակութեամբ ամերիկական արժէքաւոր թղթերի,—վերջացնում է լրագիրը, ըստ երևոյթին ակնարկելով այն հնարաւորութեան մասին, որով կարելի կը լինի էժան գներով ամերիկական արժեթղթերը գնել եւրոպական բորսաներում։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

Պետերբուրգ, 26 յուլիսի

Եկատէրինեան դահլիճում, Պետ. Դումայի նիստից առաջ, Անատոլ արքեպիսկոպոսը Դումայի հոգևորականութեան հետ միասին կատարեց հանդիսաւոր մաղթանք, որի ժամանակ բոլոր ներկայ եղողները ծունր դրած աղօթում էին ռուս զէնքի յաղթութեան համար։

Մաղթանքին ներկայ էին մինիստրների խորհրդի նախագահը, բոլոր մինիստրները, Պետ. Դումայի նախագահը և Դումայի բազմաթիւ անդամներ։

Դումայի հանդիսաւոր պատմական նիստը սկսվեց ժ. 3 ու 35 ր.։ Նախագահական աթոռը գրաւում է Ռօձեանկօն իր երկու օգնականներով. մինիստրների օթեակումն են՝ մինիստրների խորհրդի նախագահի գլխաւորութեամբ բոլոր մինիստրները և սրանց օգնականները։ Դումայի անդամների աթոռները լի են։ Դիւանագիտական մարմնի, Պետ. Խորհրդի անդամների, սենատորների, վարչական, հասարակութեան և մամուլի համար յատկացված օթեակները ծայրից ծայր լի են։

Դեռ մինչև նիստը սկսելը նախագահը կարդում է Բարձրագոյն հրամանը օրէնսդրական հաստատութիւնների գբաղմունքները վերսկսելու մասին և կարդալուց յետոյ բացագանչում է՝ «կեցցէ Թագաւոր Կայսրը»։ Երկար, չընդհատվող ուռան ծածկում է նախագահի խօսքերը։

Նախագահի օգնական Վարուն-Սեկրետը կարդում է յուլիսի 20-ին տրված Բարձրագոյն հրովարտակը. «Թագաւոր Կայսրին ուրա՜»—բացագանչում է հրովարտակի ընթերցումից յետոյ Ռօձեանկօն։ Դումայի բոլոր անդամների «ուրա՜ն» ծածկում է հրովարտակի ընթերցումը և նախագահի խօսքերը։

Խորհրդաւոր լռութեան մէջ Ռօձեանկօն դիմում է Դումային հետևեալ ճառով. «Դումայի պարոնայք անդամներ. Թագաւոր Կայսրին հաճելի եղաւ հայրենիքի ապրած դժուարին ժամին գումարել Դուման յանուն Ռուս Ցարի և Նրան հաւատարիմ ժողովրդի միութեան։ Դուման արդէն պատասխանեց իր Կայսրին Բարձրագոյն այսօրվայ ընդունելութեանը։ Մենք ամենքս լաւ գիտենք, որ Ռուսաստանը պատերազմ չէր կամենում, որ ռուս ժողովուրդը օտար է նուաճողական ձգտումներից, սակայն ճակատագիրը տնօրինել էր այնպէս, որ մենք մասնակցենք պատերազմական գործողութիւններին։ Վիճակը ձգված է և իր բովանդակ մեծութեամբ կանգնեց մեր առաջ պետութեան ամբողջութիւնը ու միութիւնը պահպանելու հարցը։ Դէպքերի—համաշխարհային պատմութեան մէջ դեռ չեղած—այդ շշտակի հորիզոնի մէջ ուրախալի է տեսնել այն հոյակապ, արժանաւոր հանգստութիւնը, որպիսին համակել է բոլորին առանց խտրութեան և որպիսին պարզ ու առանց աւելորդ խօսքերի ընդգծում է ամբողջ աշխարհի առաջ ռուս ոգու մեծութիւնը ու ոյժը (բուռն ծափահարութիւն, բացագանչութիւններ «բրաւօ՜», աղաղակներ «ուրա՜» բոլոր աթոռներում)։ Հանգիստ ու առանց անձնապաստանութեան մենք կարող ենք ասել մեզ վրա յարձակվողներին՝ «ձեռքերը հեռո՜ւ» (ծափահարութիւնների պայթում, ամբողջ Դուման աղաղակում է «ուրա՜»)։ Մի՛ յանդգնէք շօշափել մեր սուրբ Ռուսաստանը։ Մեր ժողովուրդը խաղաղասէր է և բարի, սակայն ահարկու և հզօր է՝ երբ ստիպված է պաշտպանել իրան (նորից բուռն ծափահարութիւն). նայեցէք, կարող ենք մենք ասել, դուք կարծում էիք՝ թէ մեզ բաժանում է թշնամութեան պառակտումը, մինչդեռ անհուն Ռուսաստանի բոլոր ազգութիւնները միացել են մի եղբայրական ընտանիքի մէջ, երբ ընդհանուր հայրենիքին աղէտ է սպառնում (բոլոր աթոռներում խլացուցիչ ծափահարութիւն) և չի վհատվի ռուս դիւցազնը՝ ինչ տեսակի էլ որ փորձանքներ կրէ. ամեն ինչ կը տանէ նրա կուռ ուսերը։ Նա կը վանէ թշնամուն և նորից կը փայլէ խաղաղութեամբ, բարգաւաճութեամբ ու բաւականութեամբ մեր անբաժանելի հայրենիքը իր մեծութեան բովանդակ փայլով (երկարատև ծափահարութիւն)։

«Դումայի պարոնայք անդամներ. այս ժամին մեր մտքերն ու բարեմաղթութիւններն այնտեղ են, մեր սահմաններում, ուր անվեհերութեամբ կռւի է գնում մեր քաջարի զօրքը և մեր պանծալի նաւատորմը (ծափահարութեան բռնկում բոլոր աթոռներում)։ Մենք մտքով այնտեղ ենք, ուր մեր երեխաները և եղբայրները մարմնացնում են մեր հայրենական մեծութիւնը իրանց յատուկ արիութեամբ։ Օգնի՛ր նրանց, Ամենաբարձրեալ Աստուած, զօրացրու՛ նրանց և պաշտպանիր, իսկ մեր ջերմ բարեմաղթութիւնները միշտ կը լինեն նրանց՝ մեր հերոսների հետ։ Մենք, տանը մնացողներս, կատարենք մեր պարտականութիւնը, աշխատելով ընդմիշտ ապահովել անպաշտպան մնացած ընտանիքներին, և թող այնտեղ, մեր զօրքի մէջ, իմանան, որ ոչ թէ լոկ խօսքերով, այլ իրական գործով մենք թոյլ չենք տայ նրանց ընկնել սուր կարիքի մէջ»։ (Բուռն և երկարատև ծափահարութիւն, բացագանչութիւն «բրաւօ՜»)։

Պատգամաւորները կանգնում են, լսվում է բացագանչութիւններ և ազգային օրհներգը։ Լսվում է հոյակապ «Տէր պահեա զԿայսրն մեր»։ Բացագանչութիւններ՝ «ուրա՜»։

Այնուհետև Ռօձեանկօն ողջունում է սերբիական և չերնոգօրական ժողովրդական սկուպշչինաների ներկայացուցիչները և բացագանչում. «Կեցցէ արիական Սերբիան և Չերնոգօրիան»։ («Բրաւօ՜» և ծափահարութիւն բոլոր աթոռներում. Դումայի բոլոր անդամները վեր են կենում և ողջունում վերնասրահում եղած սերբիական դեսպան Սպալայկօվիչին)։

Ռօձեանկօն դիմում է Դումային. «Այստեղ, հասարակութեան մէջ, ներկայ են մեծ ազգութիւնների և մեր հաւատարիմ բարեկամների—Անգլիայի և Ֆրանսիայի—ներկայացուցիչները։ Ես առաջարկում եմ բարձրաձայն ողջունել նրանց. «Կեցցէ Անգլիան և Ֆրանսիան»։ (Բուռն ծափահարութիւններ բոլոր աթոռներում։ Դումայի անդամները վեր են կենում և, դիմելով դիւանագիտական օթեակը, բացագանչութիւններով և թաշկինակներ շարժելով ողջունում են ֆրանսիական դեսպան Պալէօլոգին և անգլիական դեսպան Բիւկանենին։ Դեսպանները գլուխ են տալիս)։

«Պարոնայք,—շարունակում է Ռօձեանկօն,—այստեղ ներկայ է նոյնպէս բելգիական արի ազգի ներկայացուցիչը, այն բելգիացիների, որոնք անօրինակ քաջութեամբ կռւում են այժմ, իրանց հայրենիքը պաշտպանելով թշնամու խուժումից։ Կեցցէ Բելգիան»։ (Բուռն ծափահարութիւններ բոլոր աթոռներում։ Դումայի անդամները վեր են կենում և դիմելով դիւանագէտների օթեակը ողջունում են Բելգիայի ներկայացուցչին)։

Դուման միաձայն ընդունում է նախագահի առաջարկը՝ պատասխան ուղղել սերբիական և չերնոգօրական ժողովրդական սկուպշչինաների ողջոյններին և ողջոյն ուղղել ֆրանսիական, անգլիական և բելգիական պարլամենտներին (բուռն ծափ.)։

Ամբիոն է բարձրանում մինիստրների խորհրդի նախագահը և ասում է.

«Դումայի պարոնայք անդամներ. յուլիսի 20-ին տրվեց Բարձրագոյն հրաման ձեր նիստերը շարունակելու մասին, որ ընդհատված էին ընդամենը մի ամիս առաջ, ինչպէս թւում էր, խորին խաղաղութեան մէջ։ Այդ ամսում մեծ, պատմական կարևորութիւն ունեցող անցքեր կատարվեցին։ Մէկը միւսի ետևից, ինչպէս կայծակի հարուածներ, իջան նրանք ռուսական և եւրոպական կեանքի վրա, որ վաղուց պատրաստվում էին անտես կերպով և իջան յանկարծակի։ Արտաքին գործերի մինիստրը ձեզ կը ներկայացնի անցքերի տեսութիւնը, որ հասցրեց մինչև եւրոպական պատերազմ։ Ռուսաստանը պատերազմ չէր ուզում և կառավարութիւնը ստեղծված դրութեան համար խաղաղ ելք էր որոնում, չը թողնելով անգամ թոյլ յոյսը՝ առաջացող արիւնալի փոթորիկը հեռացնելու։ Սակայն սահման կայ և ռուսական խաղաղասիրութեան համար։ Միանգամայն գիտակցելով իր վրա ընկած ծանր պատասխանատուութիւնը, Կայսերական կառավարութիւնը անկարող եղաւ, սակայն, հլութեամբ նահանջել իրան ուղղված մարտակոչից։ Այդ կը նշանակէր հրաժարվել Ռուսաստանի մեծ պետութիւնների շարքերում ունեցած դիրքից, այդ կը լինէր ճակատագրական սխալ. նա մեզ կը ստորացնէր և չէր փոխվի անցքերի ընթացքը։ Պատերազմը սկսված է, և մեզ մնում է աշխարհով մէկ հնչող այս խօսքը. «Մենք այս պատերազմը, ինչպէս էլ նա լինի, կը տանենք մինչև վերջը» (երկարատև ծափահարութիւններ)։ Ռուսաստանի բազմադարեան պատմութեան մէջ, գուցէ հայրենական պատերազմը, միայն 1812 թւականը, իր նշանակալութեամբ հաւասարվի գալիք անցքերի հետ։ Հաւատացէք ինձ, պարոնայք, որ կառավարութիւնը մաղչափ անգամ տարված չէ ինքնավստահութեամբ, նա իրան պարզ հաշիւ է տալիս այն բանում, որ այս պատերազմը կը պահանջէ ոյժերի ծայրայեղ լարում, բազմաթիւ զոհեր և արիւնալի պատրաստութիւն ճակատագրի հարուածների հանդէպ։ Բայց կառավարութիւնը հաստատ հաւատում է վերջնական աջողութեան, որովհետև նա անսահման հաւատում է Ռուսաստանի մեծ, պատմական կոչմանը (ծափեր)։ Մեզ պատերազմ յայտարարելու ժամանակ, կառավարութիւնը չէ կարող կանգ չառնել այն հարցի վրա, թէ ինչով ծածկել պատերազմական ծախքերը։ Պատերազմը մեզ այնպիսի ֆինանսական դրութեան մէջ գտաւ, որը կառավարութեանը վտանգներ չէ ներշնչում։ Ֆինանսների մինիստրը կը հաղորդի ձեզ ձեռք առած միջոցների մասին, որ նկատված են առաջին հերթին։ Այդ միջոցների ձեռնարկութեան անհրաժեշտութիւնը օրէնսդրական հիմնարկութիւնները հրաւիրելու առաջին պատճառներից մէկն էր, բայց այդ արտաքին և ոչ կարևոր պատճառ է։ Պետական Խորհրդի և Դումայի գումարումը ներշնչված էր առաւել խոր մտքով, որ պարզված է Բարձրագոյն հրամանում. «Ի նկատի ունենալով Մեր հայրենիքին հասած ծանր փորձութիւնները, ցանկանալով լիակատար միաբանութեան մէջ լինել ժողովրդի հետ, Մենք բարւոք համարեցինք գումարել Պետական Խորհուրդը և Դուման» (ձայներ «բրաւօ՜», ծափահարութիւններ)։

«Օրէնսդրական հաստատութիւնները պէտք է իմանան, որ այսուհետև ևս նրանք որոշ ժամանակով կը գումարվեն, եթէ արտակարգ հանգամանքներից այդ անհրաժեշտ նկատվի։ (Ծափահարութիւն)։ Մեր վրա ընկել է մեծ ու պատասխանատու խնդիր՝ լինել ժողովրդական խոհերի ու ժողովրդական զգացմունքի արտայայտիչը։ Կառավարութիւնը կատարել է և կը կատարէ իր պարտքը մինչև վերջը։ Այժմ ձեր հերթն է, Դումայի պարոնայք անդամներ։ Այս պատմական ծանր րոպէին ես կառավարութեան անունից յորդորում եմ ձեզ բոլորիդ, առանց կուսակցութիւնների ու ուղղութիւնների խտրութեան, ներշնչվել արքայական հրովարտակի պատգամներով՝ «թող մոռացվեն ներքին երկպառակութիւնները» (ձայներ «բրաւօ՜», ծափահարութիւն) և միանալ մեզ հետ միասին միակ դրօշակի շուրջը, որի վրա մակագրված են մեզ բոլորիս համար նշանաւոր խօսքերը՝ «Կայսր և Ռուսաստան» (ծափահարութիւն)։

(Կը շարունակվի)

Տարբեր ֆրակցիաների և ազգութիւնների ճառախօսները Դումայում, նոյնպէս և Խորհրդում վկայեցին կայսրութեան բոլոր տարրերի միացումը։

Պետական Խորհուրդը միաձայն ընդունեց այսօր Դումայի կողմից հաւանութիւն ստացած օրինագծերը։

Դումայի և Խորհրդի զբաղմունքները Բարձրագոյն հրամանով ընդհատվեցին։ Վերսկսելու համար ժամանակ է նշանակված ոչ ուշ քան 1-ն փետրվարի 1915 թւի։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ ԿՈՉԸ

Բաղձում եմ յայտարարելու Կովկասի ազգաբնակութեանը Թագաւոր Կայսրի հետևեալ ամենաողորմած հեռագիրը.

Կովկասի զանազան տեղերից Ինձ հասնող հաւատարիմ հպատակութեան զգացմունքների ու ի պաշտպանութիւն Ռուսաստանի համերաշխաբար հանդէս գալու պատրաստակամութեան արտայայտութիւնները, նաև վիրաւորներին օգնելու համար եղած նուէրները Ինձ խորապէս յուզեցին։ Ցանձնարարում եմ ձեզ, կոմս, յայտնել ձեր միջոցով դիմած բոլոր դասերին, հասարակական հաստատութիւններին, ազգաբնակութեան խմբերին և ժողովուրդներին Իմ անկեղծ շնորհակալութիւնը՝ Ինձ և Հայրենիքին նուիրված լինելուն համար։ ՆԻԿՈԼԱՅ

Միապետի շնորհակալութեան այս խօսքերը չեն կարող չը լցնել կովկասցիների զգայուն սրտերը Ցարի և Նրա ժողովրդի սերտ միութեան գիտակցութեան ուրախութեամբ։ Կովկասի ժողովուրդները, առանց ազգութեան խտրութեան, Ռուսաստանի համար այս ծանր օրերին, երբ թշնամին՝ յանձին Գերմանիայի և Աւստրիայի՝ սպառնում է մեր պետական սահմանի անձեռնմխելիութեանը, ցայտուն կերպով արտայայտեցին առ ընդհանուր Հայրենիքը՝ Ռուսաստանը՝ և Նրա Ինքնակալ Միապետը ունեցած հպատակութեան ու սիրոյ այն զգացմունքները, որոնց մասին ես անընդհատ յղնթացս համարեա տասն տարիների վկայում էի Նորին Կայսերական Մեծութեան առաջ։ Ես այժմս բաղձում եմ, որ սխալված չեմ եղել կովկասցիների իսկական զգացմունքների մէջ. երկրում փայլուն կերպով կատարված զօրահաւաքը ակնյայտ կերպով ցոյց է տալիս, որ Կովկասի ազգաբնակութիւնն ամբողջովին պատրաստակամ է զոհաբերել Հայրենիքին և Թագաւորին իրանց զաւակների արիւնը։ Ես բաղձում եմ յայտնելու զինւորական ծառայութեան գնացողներին, որ նրանց սրտերը չը պէտք է ճնշվեն իրանց թողած ընտանիքների հոգսով։ Միապետի կամքի համաձայն, այդ ընտանիքների նիւթական գոյութեան հոգսը իր վրա է վերցրել Տէրութիւնը, և ես արձակել եմ այդ ուղղութեամբ բոլոր հարկաւոր հրամանները։ Տէրութեանը, չեմ կասկածում, օգնութեան կը գան նաև հասարակական կազմակերպութիւնները, հենց կովկասեան ազգաբնակութեան նախաձեռնութեամբ, որի ապացոյց ծառայում է ինձ դիմող և ինձանից մերժում չը ստացող ընկերութիւնների և մասնաւոր անձանց միջնորդութիւնները՝ կազմակերպելու օգնութիւն պատերազմի կարիքների համար կամաւոր նուէրներով։

Այդ կարիքները զանազանակերպ են, պահանջում են մեծ ծախսեր. ես հաւատացած եմ, որ Կովկասի ազգաբնակութիւնը արձագանք կը տայ իմ կոչին և նոյնպիսի յօժարութեամբ կը տայ իր միջոցները, ինչպիսի յօժարութեամբ նա տուեց իր զաւակներին, որոնք կազմում են ռուս զօրքի մի մասը։

Յոյս ունեմ, որ Կովկասի բոլոր վարչութիւնների պաշտօնական անձինք ծանր օրվայ այս րոպէին կը լարեն իրանց խելատեսութեան ու փորձառութեան բոլոր ոյժերը՝ կատարելու իրանց պարտականութիւնը և այդպիսով օգտակար դառնալու Կայսրին և Հայրենիքին, դիւրացնելով ազգաբնակութեանը բոլոր հնարաւոր եղանակներով կրելու պատերազմական ժամանակի ծանրութիւնները։

Թող մենք ամենքս, զօրականներ, պաշտօնական անձինք, խաղաղ քաղաքացիներ, միանանք միահամուռ ցանկութեամբ՝ արտաքսելու թշնամու նիւթած պատերազմը ի փառս Ռուսաստանի, յիշելով մեր Միապետի խօսքերը, թէ Նա կաւարտէ պատերազմը միայն այն ժամանակ, երբ Ռուսաստանի սահմաններում չի մնայ թշնամու և ոչ մի զինւոր։

Թող այդ խօսքերը ամուր դրոշմվեն մեզանից իւրաքանչիւրի սրտում, և այն ժամանակ ծանրութիւնից շատ բան կը դառնայ թեթև և դժւարին իրագործելի։

Կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվ

ՀԱՅՈՑ ԹԱՓՕՐԸ ԵՒ ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՅՈՅՑԸ

Ինչպէս և գուշակել էինք, Թիֆլիսի հայ ժողովուրդը ամենալայն ծաւալով արձագանք տուեց մեր յորդորականին՝ մասնակցել այն թափօրին, որ հայոց հոգևորականութեան նախաձեռնութեամբ որոշված էր կատարել կիրակի, ամսիս 27-ին։

Չը նայելով սաստիկ տօթ եղանակին, Վանքի մայր եկեղեցին, ուր կատարվեց պատարագ, լցվել էր անհամար բազմութեամբ։ Պատարագից յետոյ եկեղեցական դասը խաչ ու խաչվառով, գլուխ ունենալով զգեստաւորված առաջնորդին, շարականներ երգելով սկսեց թափօրը, որ անցաւ Բարեատինսկի, Գօլօվինսկի փողոցներով և եկաւ կանգ առաւ փոխարքայի պալատի առաջ։ Այդտեղ բիւրաւոր ամբոխը, որի առջևից գնում էին համքարներն իրանց դրօշակներով, կեցցէներով և ուրաներով թընդացրեց օդը։ Ծերունի փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվը դուրս եկաւ պալատից և, կանգնելով դռան առաջ, մօտեցաւ, համբուրեց Մեսրոպ եպիսկոպոսի ձեռքի խաչը։ Առաջնորդը մի քանի զգացված խօսքեր արտասանեց, որ հայ եկեղեցին և ժողովուրդը միահամուռ և սրտի խորքից աղօթք է վերառաքում Բարձրեալ Աստուծուն՝ յաղթութիւն պարգևելու ռուսական զօրքին և զէնքին՝ և գնում է Երևանեան հրապարակը գոհաբանական մաղթանք կատարելու։ Ծընկաչոք։ Փոխարքան պատասխանեց, թէ չափազանց յուզված և զգացված է անձնուիրութեան, հաւատարիմ հպատակութեան և համակրութեան այդ ցոյցից, որ անում է հայոց եկեղեցին և ժողովուրդը, և քաղցր պարտք կը համարի այդ օրն իսկ հեռագրով ամենահպատակօրէն ծանուցանել Թագաւոր Կայսրին և արկանել առ ոտս Նորին Մեծութեան հայերի հաւատարիմ հպատակութեան զգացմունքները։ Ապա նա կցեց. «Իմ Կովկաս մտնելու օրից, ես հայերի կողմից միայն անձնուիրութիւն, հաւատարիմ հպատակութիւն և համակրանք եմ տեսել և այս ևս պարտք կը համարեմ ամենահպատակօրէն զեկուցանել Նորին Մեծութեան»։

Թափօրը այդտեղից դիմեց դէպի Երևանեան հրապարակը, ուր խռնվել էր անհագին ժողովուրդ։ Ներկայ էին այնտեղ փոխարքայի երկու օգնականները՝ գեներալ Միշլաեւսկին և հօֆմէյստէր Պետերսօնը, քաղաքագլուխը և քաղ. վարչ. անդամները, վաճառականների, մէշչանների և արհեստաւորների աւագները, ոստիկանապետը և այլք։ Հրապարակի վրա հոգևորականութիւնը ծնկաչոք կատարեց Սիմէօն կաթողիկոսի հաստատած կայսերական մաղթանքը, որից յետոյ Մեսրոպ եպիսկոպոս, դիմելով ժողովրդին, խօսեց մի սրտաշարժ քարոզ։ Իր այդ քարոզի մէջ սրբազանը յիշեց, որ հայոց եկեղեցին և ժողովուրդը դեռ հարիւր տարի առաջ մաղթում էր զաւանակից քրիստոնեայ մեծ երկրին և նրա զօրքին յաղթութիւն և նրա թշնամիներին պարտութիւն։ Այսօր, այս պատմական նշանաւոր օրը, նրանք նորից սրտաբուխ կերպով կատարում են այդ մաղթանքը, որովհետև հայերը այժմ կազմում են մեծին Ռուսիոյ անբաժան մասը, որովհետև նրանք իրանց զաւակներին տալիս են հայրենիքի համար արիւն թափելու, և երբ այսօր հայրենիքի վրա յարձակումն է գործել մի յանդուգն թշնամի, հայերը, բնականաբար, ջերմագին փափագում են, որ այդ ամբարտաւան թշնամին հալածական լինի, ինչպէս Սիմէօն կաթողիկոսն էր մաղթում։ Ապա քարոզիչը յայտնեց ժողովրդին փոխարքայի ասածները հայերի անձնուիրութեան և հաւատարմութեան մասին և բարեմաղթեց ռուսական քաջարի զօրքին և կուռ զէնքին յաղթութիւն։

Հանդէսը թողեց պատուաբեր տպաւորութիւն ամենքի վրա։

Կիրակի, յուլիսի 27-ին, պատարագից յետոյ, հայ կաթոլիկների աղօթատան մէջ, Ռուսաստանի հայ կաթոլիկների առաջնորդական կառավարիչ Սար. վ. Տէր-Աբրահամեան, հանդերձ քահանաներով, կատարեց մաղթանք աղօթողների խուռն բազմութեան ներկայութեամբ, ռուսաց զէնքի և բանակի զօրութեան և յաղթութեան համար թշնամու դէմ։ Պատարագիչ հ. Աբգարեան նախապէս արտասանեց պատշաճ յորդորական ճառ։

Նոյն նպատակով առաջնորդական կառավարիչը կարգադրել է Ռուսաստանի բոլոր հայ կաթոլիկների եկեղեցիներում կատարել ամեն տեղ հանդիսաւոր մաղթանքներ։

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԷԿԶԱՐԽ ՊԻՏԻՐԻՄ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԳԱԼՈՒՍՏԸ

Կիրակի, ամսիս 27-ին, ց. ժ. 2-ին, Թիֆլիս ժամանեց Վրաստանի նոր էկզարխ սրբազան Պիտիրիմ եպիսկոպոսը։ Կայարանում էկզարխին դիմաւորեցին նահանգապետը, օգնականը, փոխարքայի թիկնապահը, քաղաքագլխի պաշտօնակատարը և քաղ. վարչութեան անդամները։

Էկզարխը կառք նստելով, նահանգապետի, փոխարքայի թիկնապահի և միւսների ուղեկցութեամբ եկաւ փոխարքայի պալատ, այդտեղ ներկայացաւ փոխարքային, ապա կառք նստելով գնաց Սիօնի տաճարը, ուր հոգևորականութիւնը զգեստաւորված սպասում էր նորին սրբազնութեանը դիմաւորելու։ Երբ էկզարխը մտաւ տաճար, Երևանի եպիսկոպոս Պիմենը մի ճառով դիմաւորեց նրան։ Էկզարխը պատասխանեց նոյնպէս մի ճառով, որից յետոյ կայացաւ մաղթանք։ Մաղթանքից յետոյ էկզարխը հոգևորականութեան և հանդիսականների ուղեկցութեամբ՝ հանդիսաւոր թափօրով դիմեց դէպի էկզարխատուն։ Այնտեղ էլ կատարվեց մաղթանք, ապա նորին սրբազնութիւնը ծանօթացաւ հոգևորականութեան և քաղաքի ներկայացուցիչների հետ։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Վեհի ուղեւորութիւնը Բիւրական

Վաղարշապատ, 20 յուլիսի

Ամսիս 13-ին, Կաթողիկոսի օծման երրորդ տարեդարձին, հանդիսաւոր պատարագից յետոյ, որ մատուցեց տեղապահ Ցուսիկ արքեպ., հայրապետական մաղթանք կատարվեց բոլոր հոգևորականութեան ներկայութեամբ։ Երեկոյեան վանքի բակում թէ հրավառութիւն և թէ հրախաղութիւն կար։

Ամսիս 15-ի առ. ժ. 7-ին Վեհ. Կաթողիկոսը գնաց Բիւրական։ Հոգևորականութիւնը, գլուխ ունենալով Սուքիաս արքեպիսկոպոսին, Վեհափառին վեհարանից իջեցրեց և առաջնորդեց մայր տաճար և ապա ճանապարհ ձգեց մինչև հրապարակի մեծ դարպասը։ Վեհին մինչև Բիւրական ուղեկցեցին Բագրատ եպ. և սինօդի անդամ Բաբգէն վ.։ Թղթակից

Ապահովագր. ընկ. կարկուտի դէմ

Սղնախ, 20 յուլիսի

Հաղորդել էինք, որ Սղնախի գաւառի գիւղատնտեսները ցանկանում են հիմնել կարկուտից ապահովագրող ընկերութիւն։ Ենթադրութիւն կայ, որ անդամը 1 դեսեատին այգու համար պէտք է վճարէ ընկերութեան 1 ր., իսկ 1 դեսեատին վարելահողի համար՝ 25 կ.։ Կարկուտն ի հարկէ ամեն տեղ չի լինում. գաւառի մի մասը փրչանում է կարկուտից, միւսն ազատվում է։ Անդամներից կարելի է հաւաքել այնքան գումար, որով կարելի կը լինի փոքր ի շատէ բաւարարութիւն տալ վնասվածներին։ Այն ժամանակ կարկուտն այնքան աղէտալի չի լինի, քանի որ գիւղացին, ապահովագրած ունենալով այգին կամ արտը, կազատվի սովի ճիրաններից։ Ցանկանք, որ այս ընկերութիւնը իրօք կազմվի, որ օրինակելի կը լինի նաև այլ գաւառների համար։

Անցեալ շաբաթ նոր կլուբում սարքվեց ժողովրդական մեծ զբօսանք յօգուտ Վրաց Գրագէտ. Տարածող Ընկ. Սղնախի ճիւղի։ Ներկայ էր մեծ բազմութիւն, շնորհիւ էժան տոմսակների։ Մուտքը հասակաւորների համար 30 կ. էր, երեխաների՝ 20 կ.։ Ծրագիրը ճոխ էր, բաղկացած չորս բաժնից։ Ժողովուրդը գոհ մնաց։ Նուագում էր զինւորական երաժշտութիւնը։ Զուտ արդիւնք մնաց մօտ 200 ր.։ Ուրախալի է, որ հայ վաճառականները նուէրներ տուեցին ընկերութեանը իրերով կամ փողով։ Սրանից վրաց ինտելիգենցիան գոհ մնաց։

N. N.

Սերմերի արհեստական թանգութիւն

Մեծ-Ղարաքիլիսա, 25 յուլիսի

Գաւառը մնացել է առանց աշխատաւոր ոյժերի։ Չը նայած այս տարի Փամբակի, Շիրակի, Ալեխանի, Ապարանպօլի և Կարսի շրջաններում շատ առատ է հացի բերքը, բայց և այնպէս աշխատող ձեռքերի բացակայութեան պատճառով՝ գիւղացիութիւնը հնարաւորութիւն չունի դաշտից գոնէ բաւականաչափ պաշար վերցնելու։ Շատ տեղերում արտերն արդէն հասել են։ Մինչդեռ հունձը կանոնաւոր չէ սկսվել։

Ուղղակի մշակների սով է։ Աշխատավարձը հասել է 2 ր. 50 կ.—3 ր., հասարակ ձին գնահատում են 200—300 ր., եզը՝ 100—120 ր.։ Ուրիշի համար աշխատողներ չեն

[illegible]

Հասարակական արդար պատասխանին «արժանացան» մի քանի աչքածակ առևտրականներ: Լաւ էր, որ ժամանակին միջամտեց քաղ. վարչութիւնը և որոշ չափով կարողացաւ մեղմացնել ամբոխի զայրոյթը:

Մեծ-Ղարաքիլիսայում կենսական մթերքների արհեստական թանգութեան դէմ կռուելու համար ընտրվեց հասարակութեան բանիմաց ու ազդեցիկ անդամներից կազմված մի յանձնախումբ, որը մի քանի օր շարունակ անձամբ շրջելով բոլոր պահեստներն ու խանութները՝ ստուգեց եղած մթերքները, ծանօթացաւ նորմալ գների հետ և ապա ի լուր հասարակութեան յայտարարեց կենսական ապրանքների սակագինը. ալիւրի միջակը՝ 6—8 ր., հացի ֆ. 4—4½ կ., նաւթի՝ 5 կ., շաքարի ֆ. 15—16 կ., աղի պուդը 30—35 կ., ածուխը՝ 50 կ.:

Նոյն յանձնախումբը հեռագրով խնդրել է նահանգապետին, որ միջնորդի ուր հարկն է, որ թոյլ տան տեղս փոխադրելու շաբաթական 2—3 վագոն ապրանք:

Ժողովուրդն որոշ չափով ազատվեց ագահ վաճառականների կամայականութիւններից: Տեսնենք վերջն ինչ է լինելու: Մ.

ՎՈԼԳԱՅԻ ԱՓԵՐԻՑ

III

Ահա մի շաբաթ է, որ Աստրախանի ռուս թերթերի էջերը լցված են մի քստմնելի եղեռնագործութեան նկարագրութիւնով:

Ահա դէպքի համառօտ նկարագիրը:

Աստրախանցի Սորոկին ազգանունով մի երիտասարդ իր մի ծանօթ ինտելիգենտ օրիորդի առաջարկում է մի երեկոյ իր հետ կառքով զբօսանք կատարել: Օրիորդը չը կասկածելով ոչ մի բանի մէջ, մանաւանդ որ օրիորդի զբօսնելը պարոնի հետ առաջին անգամը չի եղել, համաձայնվում է: Նրանք գնում են երկաթուղու կայարանը, և այդտեղ պարոնը առաջարկում է հանքային ջրեր խմել. խմելու ժամանակ օրիորդից աննկատելի կերպով պարոնը շարունակ լցնում է օրիորդի բաժակի մէջ կոնեակ, որից օրիորդի տրամադրութիւնը փոխվում է և թուլանում: Պարոնը օգտվելով հանգամանքից տանում է օրիորդին հիւրանոց և ամենաանխիղճ կերպով բռնաբարում է՝ վնասելով մինչև անգամ նրա ներքին գործարանները...

Օրիորդը չափահաս է, իսկ պարոնը քաղաքի հարուստ տներից մէկի որդին է, ամուսնացած և երեխաների հայր. երկուսն էլ ռուսներ են:

Այդ է այն գործի համառօտ նկարագրութիւնը, որը ամբողջ քաղաքի խօսակցութեան առարկան է:

Ընթերցողը, անշուշտ, կը մտածէ, թէ դա մի սովորական երևոյթ է, ամեն օր, ամեն տեղ և ամեն ազգի մէջ կրկնվող երևոյթ...

Ի՞նչ մի զարմանալի դէպք է մեր այժմեան փչացած կեանքի համար...

Այո, սովորական, շատ սովորական դարձած երևոյթ. այնքան սովորական, որ մենք ամեն օր լսում, կարդում, պատմում ենք և ոչինչ չենք զգում. մեր ջղերը բթացել են այդպիսի դէպքերի նկարագրութիւններից. նրանք մեզ այլևս անկարող են շարժելու, զգռելու, տպաւորութիւն գործելու...

Կարդում ենք մեր ապականված բարքերի նկարագիրը և անցնում ենք՝ ինչպէս մի բնական-սովորական երևոյթ...

Բայց մտածում ենք, արդեօք, որ այդ ըստ երևոյթին փոքրիկ, թռուցիկ դէպքերը, որ այժմ կատարվում են աշխարհ, օրը ցերեկով, ինչ բաներ են. դրանք մեր այժմեան կեանքի հայելին, պատկերն են ներկայացնում...

Դրանք մեր ցոփ կեանքի սև էջերն են, այն կեանքի, որի մէջ ապրելու, որի մէջ գործելու, աշխատելու և քրտնելու կոչվածներից մէկն էլ մենք ենք:

Դա այն նեխված ովկիանոսն է, որի մէջ մենք լողում ենք...

Դա մեր կանանց, երեխաների, քոյրերի և մայրերի վարք ու բարքերի նկարագիրն է...

Իսկ լրագիրների մէջ տպագրվող և մեզ կարգի հրաւիրող յօդուածները՝ մերոնց օգնութեան ճիչն ու աղաղակներն են...

Բայց դժբաղդաբար այնքան շատ են այդ նկարագրերը, այնքան շաբլոն են դարձել անչափահասներին (նոյնիսկ երեխաներին) և չափահասներին բռնաբարելը և ուրիշ սոյնանման արարքները, որ այլ ևս անզօր է որևէ նկարագիր, յօդուած, կոչ ու աղաղակ գործելու այն տպաւորութիւնը և տալու այն

[illegible]

Մենք գնում ենք դէպի անդունդը, մենք գլորվում ենք ցեխի մէջ, մենք լողում ենք նեխված ջրի մէջ...

Մենք բարոյապէս մեռնում ենք...

Ընթերցող, ցաւելով եմ գրում այս տողերը, բայց դա ճշմարտութիւն է, դա մեր իրականութիւնն է...

Աստրախան Ս. Ք. Ասլանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Ոստիկանապետի կարգադրութեամբ՝ ոստիկանական պաշտօնեաները արձանագրութիւն են կազմելու այն առևտրականների վրա, որոնք մթերքների գները կը բարձրացնեն: Վերջին օրերս այդպիսի արձանագրութիւններ շատ են կազմված:

◆ Հացթուխները խնդրում են քաղ. վարչութեանը՝ ալիւրի քաղաքային պահեստ բանալ, որտեղից քաղաքը կարող կը լինի մանր հացթուխներին ալիւր բաց թողնել իր ինքնագնով:

◆ Քաղ. վարչութիւնը միջնորդութիւն է յարուցանում ուր հարկն է, որ թոյլ

[illegible]

ների, որ շվէյցարական դաշնակցական խորհուրդը որոշել է զօրահաւաքի կանչել երկրի ողջ զօրքը:

◆ Նահանգապետ Ի. Մ. Ստրախովսկին ներկայացան քաղաքագլխի պաշտօնակատար իշխ. Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկ և քաղ. վարչութեան անդամները:

◆ Յուլիսի 22-ին, «Էպօխա» տպարանում, Սղնախի բնակիչ Արմենակ Մղերով դանակի մի քանի հարուածով սպանեց գրաշար Սահակ Պետրոսեանին: Մարդասպանը սպանութիւնը կատարելուց յետոյ թագնվեց: Յուլիսի 23-ի գիշերվայ ժամը 2-ին Մղերովը ձերբակալվեց Ռէուտովսկայա փողոցում. նրա գրպանում գտնվեց ծալովի մի դանակ արեան հետքերով: Բացի այդ՝ պարզվեց, որ Արմենակ Մղերովը դրամաշորթութեան համար դատապարտված է եղել 3 տարով բանտարկելութեան:

ԲԱԳՈՒ

◆ Բարձրագոյն հրամանով Բագուի ոստիկանապետ փոխ-գնդապետ Վ. Նազանսկին նշանակվում է Բագուի քաղաքապետի օգնական:

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԱՐԵՒԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԽԱՒԱՐՈՒՄՆ *)

II

Թէ ինչպէս պէտք է դիտողութիւն կատարել առանց հեռադիտակի

Արևի ամբողջական խաւարումն այնքան հետաքրքրական երևոյթ է, որ շատերը ցանկանում են դիտել այն: Սակայն մարդկանց մեծ մասը անտարբեր է դէպի այդ երևոյթը, մինչդեռ նրանք, նոյն իսկ անգրագէտ մարդիկ, իրանց դիտողութիւններով կարող են օգտակար լինել գիտնականներին, տալով նրանց շատ հետաքրքրական տեղեկութիւններ, թէ ինչպէս շատ տեսակ բոյսեր, ծաղիկներ գլխաւորապէս, մի ակնթարթում իրանց տեսքն ու գոյնը փափոխում են, երբ միանգամից օրը գիշերի է փոխվում: Կամ ծանրաչափը—բարոմետր—արևի կամ նրա ստուերի տակ դնելով՝ օդի տաքութեան աստիճանի փոխվելն ու տատանվելն ամեն մի 5 րոպէն նշանակել: Բացի դրանից՝ նրանք կարող են կենդանիների ու թռչունների մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները ուսումնասիրել և այլն: Խաւարման ժամանակ յաճախ նկատվում է ցերեկվայ թիթեռների անհետացումը և գիշերվայ թիթեռների ու մժեղների երևան գալը: Այսպիսի բնական երևոյթներին հետևելու կամ զբաղվելու հնարաւորութիւնից մասնագէտ աստղագէտները զրկված են, որովհետև նրանք իրանց ուշադրութիւնը կենտրոնացնում են դէպի խաւարած արևը և աշխատում են աչք չը հեռացնել նրանից. հակառակ դէպքում, դիտողութիւնը լիակատար չը լինելով՝ վատ հետևանք կարող է ունենալ:

Առանց հեռադիտակի, հասարակ ապակիով էլ կարելի է արևի խաւարումը դիտել, սակայն պէտք է զգուշանալ աչքի տեսութիւնը վնասելուց, որ այդ ժամանակ տեղի է ունենում արևին նայելուց, ինչպէս այդ պատահեց 1912 թ. ապրիլի 4-ի խաւարման ժամանակ, երբ առանց նախազգուշութեան արևին նայելուց շատերը բոլորովին կուրացան:

Այդ պատճառով՝ ամենից առաջ պէտք է պատրաստի ունենալ ծխով սևացած կամ մթնագոյն ապակի: Եւ այդ ապակին պէտք է ծխով այնպէս լինի սևացրած, որ արևը նրա միջից այնպէս երևայ, ինչպէս երևում է մառախուղի և թուխպի ժամանակ, կարմրագոյն և առանց ճառագայթների: Բիմիական գունաւոր ապակիներից պէտք է զգուշանալ, մանաւանդ կարմիր գոյներից, որոնք արտացոլում են ջերմ ճառագայթներ. աւելի լաւ է սևագոյն կամ կապոյտ ապակի և այն էլ աւելի թանձր գոյնով:

Ապակին թոյլ ներկած լինելու դէպքում աւելի լաւ է վերցնել և իրար վրա դարսել կարմիր, կանաչ և կապտագոյն ներկած ապակիներն ու այնպէս նայել: Անհասարակ արևին կարելի է ուղղակի նայել միմիայն մառախուղի ժամանակ և երբ նա անցնում է նօսր ամպերի միջից, իսկ ուրիշ ժամանակ՝ առանց մթնագոյն ապակու շատ վտանգաւոր է նայելը:

Արևի ամբողջական խաւարման ժամանակ հետաքրքրական երևոյթը կազմում են արևից ժայթքող նրա հրաբուխները (վուլկանները), կրակէ լեզուները (протуберанцы), որոնք առանց հեռադիտակի, հասարակ դիտակով, բինօկլով, հասարակ աչքով մթնագոյն ապակիով ևս պարզ նկատվում են: Եւ եթէ պատրաստի լուսանկարչական գործիք լինի, այդ ժամանակ կարելի է հեշտութեամբ լուսանկարել ոչ միայն այդ երևոյթը, այլ նաև արևի շուրջը գտնված ու այդ ժամանակ փայլող մոլորակները, աստղերն ու գիսաւորները:

Չը պէտք է աչքաթող անել խաւարման ժամանակ և այն անցնող ստուերները, որոնք այդ ժամանակամիջոցում զանազան տեսքի ու գոյների են փոխվում, մանաւանդ եթէ մարդ իր շուրջը փռում է գունաւոր իրեր. դրանց վրա նկատվում են տեսքի զգալի փոփոխութիւններ:

Առաջիկայ խաւարման ժամանակ շատ պայծառ կը լինի Փայլածու-Աստղիկ մոլորակի տեսքը, որը կը փայլի արևին շատ մօտ:

Եթէ հանգամանքները բարեյաջող և երկնակամարը պարզ եղաւ, Ռուսաստանում Րիգայում խաւարումն կը սկսի 12 ժամ 53 րոպէին, կը վերջանայ 3 ժ. 12 ր., իսկ ամբողջական խաւարման տևողութիւնը 134 վայրկեան և խաւարման ստուերի ծիրը, գծի լայնութեան ծաւալը, այդտեղի միջօրէականով՝ 155 վերստ տեղ կը տարածվի: Թէոդոսիայում կը սկսի 2 ժ. 9 ր. և կը վերջանայ 4 ժ., 25 ր.: Իսկական խաւարումը կը տևի 129 վայրկեան, իսկ ստուերը կը բռնի 162 վերստ տարածութիւն:

Արևի խաւարման ժամանակ արևը կը գտնվի Առիւծ զոդիակոսեան համաստեղութեան շրջանում, իսկ Դելավանի գիսաւոր աստղը Երիվար համաստեղութեան մէջ, Մեծ-Արջ համաստեղութեան առաջի թաթերին մօտ:

Թիֆլիսի վերաբերութեամբ առաջիկայ արևի խաւարումն համարեա ամբողջական պէտք է համարել, որովհետև, ըստ Թիֆլիսի միջօրէականի, այդտեղի երևոյթով լուսինը ծածկելու է արևի սկաւառակի 0,94 մասը, բայց և այնպէս արևի խաւարման երևոյթը աւելի կատարեալ կը լինի Րիգա, Կիէվ, Մինսկ, Թէոդոսիա և Տրապիզոն քաղաքներում: Թիֆլիսում արևի մասնաւոր խաւարումն կը սկսի 3 ժամ 2 րոպէ կէսօրից յետոյ, կը վերջանայ 5 ժ. 11 րոպէին:

Վլադիկավկազ	3 ժ. 0 ր.	վերջ	5 ժ. 5 ր.
Երևան . .	3 ժ. 8 ր.	»	5 ժ. 16 ր.
Գանձակ . .	3 ժ. 11 ր.	»	5 ժ. 22 ր.
Բագու . .	3 ժ. 29 ր.	»	5 ժ. 34 ր.
Աստրախան	3 ժ. 9 ր.	»	5 ժ. 17 ր.
Նոր-Նախիջևան	2 ժ. 28 ր.	»	4 ժ. 40 ր.

Մակ. Զմշկեան

*) Տես «Մշակ» № 163.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 25 յուլիսի

«Մշակի» № 157-ում «Լիս գիւղը» մեր յօդուածում անզգուշօրէն մի սխալ ենք արել. այն պարբերութեան մէջ, ուր ասված է՝ «Գիւղը չունի սեփական քահանայ», պէտք է լինի «առանձին քահանայ», որովհետև Լիս գիւղը սեփական քահանայ ունի յանձին Նիկ. ք. Բուէեանի, որը, ինչպէս տեղեկացայ, միջոցներ է ձեռք առել թէ Լիսում և թէ Վերայի ս. Խաչ եկեղեցու մօտ ծխ. դպրոցներ բաց անելու առաջիկայ ուսումն. տարվայ սկզբից:

Կար. Ղազարեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Լուրերի համաձայն, Բեռլինում ամբոխը սպանել է Լիբկնեխտին:

◆ Բ. Դուռը վերացրել է Հայաստանի ընդհանուր վերատեսուչների պաշտօնը:

◆ Վաշինգտոնից հեռագրում են, որ վախճանվել է Միացեալ Պետութիւնների նախագահի ամուսինը:

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անհամեմատ ամենալաւ ողողիչ

Մի սրուակը 85 կ., մեծ սրուակը, որ կը բաւականանայ մի քանի ամիս, արժէ 1 ր. 50 կ.:
(M. 141264/141281)

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի
Հիմնված 1880 Թ.
(Պուկիս, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
«606»-ի եւ «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն:
Բ. Գ. ԱՂԱՄԱՐԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին ջղային և երեխայոց հիւանդութ.:
Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՄԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.:
Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի հիւանդութ.:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզասեռ. հիւ.:
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. երկրչ. հինգշ. և շաբաթ. երեխայոց ներքին և հիւ. և ծաղկահատ.:
Ց. Ց. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ—12—1 ժ. երկուշ. չորեքշ. ուրբաթ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.:
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.:
Ց. Ց. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ—6—7 ժ.:
Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
1. 0—68

ԲԺԻՇԿ
Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ցունիսի 1-ից ընդունում է հիւանդներին ԱԲԱՍԹՈՒՄԱՆՈՒՄ: Ելեքտրաբուժական կաբինէտ: Բժշկութեան ֆիզիկական մէթոդներ:
(Ե. ու. կ.) 400. 100—39

Լոյս տեսաւ
Գ. ՏԷՐ-ՌՈՒԲԻՆԵԱՆԻ
„ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՎԱՆՔԵՐԸ ՖԻՆԼԱՆԴԻԱՅՈՒՄ“
(Հայ տուրիստի դիտողութիւնները)
Գինը 10 կոպէկ:
Ստանալ կարելի է «Մշակի» խմբագրատանը. օտար քաղաքներից ուղարկել 14 կոպ. նամականիշ:
(օ. մ.) 737. 3—1

Վլադիկավկազի հայոց երկսեռ դպրոցի համար հարկաւոր են ԱՒԱԳ ՈՒՍՈՒՑԻՉ, ԽԸՄԲԱՊԵՏ, որը դպրոցում ունենալու է այլ դասեր ևս, և ՈՒՍՈՒՑԻՉ-ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐ բոլոր առարկաներից: Աւագութեան համար 100 ր., իսկ դասերի համար՝ 30-ական րուբլի դասագին: Միւս աշխատանքները չեն վարձատրվում: Դիմել՝ Владикавказъ, Армянское Церковно-Приходское Попечительство.
(ա.օ.) 739. 4—1

ԱՍԽԱԲԱԴԻ հայոց ծխական երկսեռ դպրոցի համար հարկաւոր են
1) ՄԻ ՓՈՐՁՎԱԾ ՈՒՍՈՒՑԻՉ՝ (ուսուցչական սեմինարիաւարտ) կամ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ (գիմնազիաւարտ) ռուսաց լեզուի և ռուս. առարկ. ընդ. 22 դաս:
2) ՄԻ ՓՈՐՁՎԱԾ ՈՒՍՈՒՑԻՉ՝ թւաբանութեան 18 և հայոց լեզուի 6 դասի համար, ընդ. 24 դաս:
3) ՄԻ ՓՈՐՁՎԱԾ ՈՒՍՈՒՑԻՉ՝ բնագիտութեան 6, հայրենագիտութեան-աշխարհագր. և հայ պատմութ. 8 և նկարչութեան 8 դասի համար. ընդ. 22 դաս:
Դասագին բոլոր առարկաների համար 30 րուբլի, իսկ սեմինարիաւարտին (դասագին) 35 րուբլի:
Խնդիրները՝ վկայականների կամ նրանց պատճէնների հետ ուղարկել հոգաբարձութեանս հասցէով մինչև օգոստոսի 10-ը՝ յայտնելով նաև նախկին պաշտօնավարութեան մասին:
(օ. մ.) 738. 2—1

Թաւրիզի ԱՐԱՄԵԱՆ դպրոցի համար
հարկաւոր է մի ՈՒՍՈՒՑԻՉ կամ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, որ աւանդելու է հայոց լեզու և բնական գիտութիւններ ու իրագիտութիւն: Շաբաթական դասերի թիւը 24. ճանապարհածախք 25 րուբլի: Ռոճիկ՝ 330 թուման պարսից դրամ ճեմարանականների համար, իսկ 300 թուման թեմականաւարտների և այլ դպրոցներից ընթացաւարտների համար:
Դիմել տեսուչ Ա. Տէր-Վարդանեանին: Հասցէն՝ Делижанъ (Елисав. губ.), домъ Петроса Григорянъ. յանձնել Ա. Տէր-Վարդանեանին:
(օ. մ.) 729. 3—3

ԻՆԺԵՆԵՐ
Ի. Ս. ՊՈՆԴՈՅԵՎ
ԵՐԿԱԹԷ ԳԵՐԱՆՆԵՐ
ԿԱԹՍԱՅԻ ԵՐԿԱԹ
ԱՆԿԻՒՆԱՅԻՆ ԵՐԿԱԹ
ՏԱՆԻՔԻ ԵՐԿԱԹ
(սեւ եւ ցինկով պատած)
ՑԷՄԷՆՏ, ասֆալտ, գուդրօն, կրակի դիմացող աղիւս եւ կաւ, մեխեր, ամեն չափսի եւ այլ ցիւրեղէն շինութ. համար:
— ԹԻՖԼԻՍ —
Ելիզավէտինսկայա, 164, անկիւն Բակինսկայա փ.
— Տելէֆօն գրասենեակի № 123. —
Շինութիւնների համար աղիւս՝ Վակէում գտնվող աղիւսի սեփական գործարանից:
(7, 14, 21, 28) 34. 32—20

ԱԿՑ. ԸՆԿ. Тифлис. Метал. Заводъ
ԾԱՐԻՉՆԵՐ ԺԱՄԱՑՈՅՑ
Ինժեներ Գ. Ջ. ԵՍԱՐԵԱՆ և ԸՆԿ.
Թիֆլիս, Կվիրիլսկայա, № 9, սեփ. տուն
Տնօրէնի տելէֆօն № 9. Կառավարչի բնակարան 14—78.
Գործարանը պատրաստում է եւ կառուցանում տրանսմիսիաներ, ֆրիկցիօն մուֆտաներ, սեղմիչ ճախարակներ, ճախարականիւներ, շարժիչ-թեւեր, ատամնաւոր անիւներ, րէգուլիատորներ, փոկեր եւ այլն:
(Ե.) 175. 25—17

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный